Załącznik nr 1 do Uchwały nr ~~53/2025~~ Zarządu LGD „Z Nami Warto” z dnia ~~23.10.2025~~ r.

Fundusze Europejskie | Rzeczpospolita Polska | Dofinansowane przez Unię Europejską

Z NAMI WARTO
Lokalna Grupa Działania

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2023 -2027 realizowana przez LGD – „Z Nami Warto”

Obszar gmin:
Kołaczkowo, Miłosław, Pyzdry, Września (obszar wiejski), Nekla, Żerków
Nowe Miasto nad Wartą

~~Październik 2025~~ Czerwiec 2026 roku

Spis treści

1 Charakterystyka partnerstwa lokalnego 4
1.1 Forma prawna i nazwa stowarzyszenia 4
1.2 Opis procesu tworzenia partnerstwa i doświadczenie LGD 4
1.3 Opis struktury LGD 5
1.4 Zasady funkcjonowania LGD 7
1.5 Potencjał ludzki LGD 8
2 Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR 9
2.1 Obszar objęty LSR 9
2.2 Uwarunkowania przestrzenne 10
2.3 Opis położenia, uwarunkowań przyrodniczych i historycznych obszaru LGD 11
3 Partycypacyjny charakter LSR 12
3.1 Ustalenia z konsultacji społecznych 15
4 Analiza potrzeb i potencjału LSR 17
4.1 Potencjał obszaru 17
4.1.1 SPOŁECZNOŚĆ – MIESZKAŃCY 17
4.1.2 INFRASTRUKTURA 23
4.1.3 ŚRODOWISKO 25
4.1.4 TRADYCJA I PRZYSZŁOŚĆ 26
4.2 Określenie grup docelowych istotnych z punktu widzenia realizacji LSR 27
5 Spójność, komplementarność i synergia 28
5.1 Zgodność i komplementarność LSR z dokumentami strategicznymi 28
5.2 Opis sposobu integrowania sektorów, partnerów, zasobów, branż 31
5.3 Wartość dodana podejścia LEADER 32
6 Cele i wskaźniki 33
6.1 Powiązanie celów z wynikami analizy potrzeb i potencjałów 33
6.2 Cele i przedsięwzięcia oraz źródła ich finansowania 40
7 Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanowienia kryteriów wyboru 47
7.1 Charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD 47
7.2 Procedury 47
7.3 Kryteria 48
7.4 Ścieżka zmiany kryteriów 49
7.5 Innowacyjność 49
7.6 Oświadczenie dotyczące warunków obowiązujących dla EFS+ i EFRR 50
8 Plan działania 50
8.1 Harmonogramu osiągania celów i wskaźników 50
8.2 Kamienie milowe 50
9 Plan finansowy LSR 51
9.1 Źródła finansowania i plan wykorzystania budżetu 51
9.2 Powiązania źródeł finansowania z celami LSR 51
9.3 Inne źródła finansowania 51
10 Monitoring i ewaluacja 51

10.1. System monitoringu i ewaluacji 52
10.2. Narzędzia monitoringowe 52
10.3. Procesy i kryteria ewaluacji 52
11 Wykorzystana Literatura 53
12 Załączniki do LSR 54

1 Charakterystyka partnerstwa lokalnego

1.1 Forma prawna i nazwa stowarzyszenia

Lokalna Grupa Działania jest stowarzyszeniem specjalnym posiadającym osobowość prawną, które przyjęło oficjalnie nazwę LGD – „Z Nami Warto", zostało zarejestrowane w dniu 16.05.2008 r. w Krajowym Rejestrze Sądowym pod numerem 0000305995. Od tego czasu LGD prowadzi swoją działalność nieprzerwanie. Siedziba stowarzyszenia mieści się w województwie wielkopolskim, w mieście Pyzdry.

Dane adresowe: LGD - „Z Nami Warto", ul. Kaliska 25C, 62-310 Pyzdry, tel.: 61 438 50 18, e-mail: info@znamiwarto.pl, strona internetowa: www.znamiwarto.pl.

Statut LGD pozwala prowadzić działalność odpłatną oraz odpłatna pożytku publicznego, ale nie zakłada prowadzenia działalności gospodarczej.

1.2 Opis procesu tworzenia partnerstwa i doświadczenie LGD

W okresie 2008-2013 LGD działało na obszarze gmin: Pyzdry, Miłosław, Kołaczkowo i teren wiejski gminy Września. Okres wdrażania LSR 2008-2013 przyczynił się do modernizacji infrastruktury ogólnodostępnej dla mieszkańców i zaktywizowaniu społeczności lokalnych.
Dodatkowo wsparcie kierowane do sektora gospodarczego, zaktywizowało przedsiębiorców.

Dobra, wielostronna współpraca pozwoliła na efektywne wdrażanie LSR w okresie 2008 – 2013 oraz na przygotowania kolejnej strategii z udziałem 3 sąsiednich gmin. Gmina Nekla, gmina Żerków i gmina Nowe Miasto nad Wartą przystąpiły do LGD „Z Nami Warto" w 2015 r. Zaangażowanie samorządów, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców oraz czynny udział mieszkańców pozwolił z powodzeniem zrealizować drugą lokalną strategię rozwoju i sprawnie opracować kolejną strategię.

W wyniku realizacji LSR 2014-2021 LGD zrealizowało zaplanowane cele szczegółowe:
1.1. Poprawę aktywności społecznej w zakresie kultury, turystyki i rekreacji na obszarze LGD – 58 operacji;
1.2. Wsparcie aktywności mieszkańców obszaru – 64 operacje;
2.1. Rozwój przedsiębiorczości – 75 operacji

Warto podkreślić, że LGD pomimo poważnych trudności związanych z obostrzeniami pandemicznymi zrealizowało zaplanowane działania w przewidzianych zakresach.

LGD od momentu akcesji Polski do UE zdobywało doświadczenia w realizacji podejścia LEADER. Siedem zasad LEADER, przez te ponad 15 lat, wdrażano z sukcesami w lokalnej społeczności wykorzystując potencjał lokalnych liderów i łącząc mieszkańców, rolników, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe i samorząd. Doświadczenie zdobyło stowarzyszenie ale i mieszkańcy oraz partnerzy z każdego z sektorów. Dowodem skuteczności są dziesiątki zrealizowanych projektów w ramach dwóch partycypacyjnie przygotowanych i wdrożonych strategii. Ostatnie badanie ewaluacyjne potwierdza tę efektywność - funkcjonowanie Biura LGD oceniono bardzo dobrze, pracownicy wykazują się znajomością potrzeb lokalnych społeczności, prawidłowo realizowane są działania doradcze oraz informacje wykorzystuje się zróżnicowane kanały informacyjne w tym spotkania konsultacyjne.

W latach 2015- 2023 LGD realizowało 7 projektów współpracy, w tym jeden projekt współpracy międzynarodowej:
1. „Rowerem przez historię" – m.in. zbudowano 2 wiaty rowerowe;
2. „Aktywizacja mieszkańców poprzez Rowerowy Rozwój Regionu" - m.in. zbudowano 5 wiat rowerowych;
3. "Dziedzictwo lokalne w oczach młodych mieszkańców obszaru LGD" – projekt międzynarodowy m. in. uczestniczono w trzech wyjazdach studyjnych do Finlandii i w jednym do Rumunii;
4. „Sieć edukacyjnych gier terenowych i szlaków geocachingowych" – m.in. opracowano lub zaktualizowano i wydrukowano 7 questów oraz założono 54 geoskrytek;

5. „Edukacja, Klimat, Obserwacja jako działania na rzecz ekologii realizowane przez LGD" – zaplanowano powstanie m.in. 7 centrów edukacji dla klimatu złożonych z ławek solarnych, wiatraków edukacyjnych i tablic informacyjnych oraz pakiety edukacyjne dla szkół i wyjazdy edukacyjne dla dzieci z obszaru LGD;
6. „Moda na lokalne smaki" – zaplanowano m.in. 34 warsztaty kulinarne międzypokoleniowe, 34 kulinarne warsztaty dla dzieci i 35 specjalistycznych warsztatów kulinarnych.
7. „Wioski tematyczne i zagrody edukacyjne narzędziem aktywizacji społeczności lokalnej" – zaplanowane opracowanie koncepcji 4 wiosek tematycznych i 5 zagród edukacyjnych oraz udział zainteresowanych osób w 3 wyjazdach studyjnych do działających już wiosek tematycznych i zagród edukacyjnych.

LGD ma duże doświadczenie w realizacji projektów współpracy lokalnej, krajowej i międzynarodowej, będzie te działania kontynuowała w latach 2023-2027. LGD będzie zachęcała do współpracy i zgłaszania nowych inicjatyw i pomysłów oraz przewiduje poszukiwanie i kojarzenie partnerów w ramach operacji realizowanych w partnerstwie i partnerskich z wykorzystaniem dostępnych, sprawdzonych i przystępnych form komunikacji, dostoswanych do odbiorców. Tego rodzaju operacje będą priorytetem w realizacji LSR-u.

LGD nastawione jest na budowanie nowych partnerstw i przyjmowanie zgłoszeń nowych inicjatyw, poprzez propagowanie idei RLKS i sprawne działanie biura LGD i członków organów stowarzyszenia, którzy mają być reprezentantem LGD w swoim środowisku oraz wsłuchiwać się w jego potrzeby i wdrażać ich rozwiązanie.

W LGD „Z Nami Warto" nie ma potrzeby powoływania nowych organów, komórek stowarzyszenia w celu inicjowania nowych działań, ponieważ system wypracowany przez lata sprawdza się. Zintegrowanie potencjału ludzkiego oraz sieć kontaktów i współpracy stanowią niezaprzeczalny atut LGD, mający kluczowe znaczenie w realizacji założonych w nowej strategii celów.

Wiedza, doświadczenie oraz posiadane zaplecze techniczne LGD pozwolą na sprawną i skuteczną realizację LSR w najbliższych latach (w tym również jej rozliczenie oraz jeżeli zajdzie taka potrzeba - aktualizację). Posiadane przez pracowników LGD kwalifikacje oraz wiedza umożliwią prawidłowe i zgodne z przepisami przeprowadzanie procesu wyboru wniosków składanych przez wnioskodawców do LGD. Z kolei współpraca nawiązana z innymi LGD przełoży się na szerszą promocję, a tym samym większe zainteresowanie działalnością LGD, w szczególności w kontekście działań ukierunkowanych na tworzenie przyjaznego miejsca do życia dla wszystkich mieszkańców obszaru LGD.

Należy zaznaczyć, że podstawą funkcjonowania LGD jest współpraca oraz stałe dążenie do budowania partnerstwa oraz włączania nowych grup interesów, środowisk społecznych, zawodowych.

1.3 Opis struktury LGD

LGD liczy aktualnie 63 członków, na dzień 20.05.2023 r, wśród których są reprezentanci trzech sektorów:

- społecznego (w tym mieszkańców) - 40
- gospodarczego - 13
- publicznego – 10

Opis składu Rady

Rada LGD jest organem, który ma za zadanie wybrać jak najlepsze operacje do realizacji LSR i tutaj też jest niezbędna dobra komunikacja i współpraca z pracownikami biura i Zarządem. W LGD przestrzegana jest zasada podejmowania kolegialnych decyzji (m.in. praca Zarządu), praktykowania różnych form komunikacji (m.in. Biuro LGD), otwartości na inicjatywy członków LGD i informowaniu o wynikach realizacji LSR z wykorzystanie strony www.znamiwarto.pl i FB, lokalnych mediów (prasy samorządowej, niezależnej i radia) oraz poprzez media partnerów realizacji LSR.
Przepis art. 33 ust. 3 lit b rozporządzenia 2021/1060 (3) stanowi wytyczne dot. jakości tworzonych przez LGD procedur oraz kryteriów wyboru operacji, które mają m.in. zapewnić by żadna pojedyncza grupa interesu nie kontrolowała decyzji w sprawie wyboru. Oznacza to, że w procesie podejmowania decyzji przez LGD lub jej

organy decyzje muszą być podejmowane w drodze konsensusu bez wskazywania roli decydującej jakiejkolwiek grupie członków LGD reprezentującej wspólne interesy. Podejście to jest wyróżniającą (wyjątkową) cechą podejścia RLKS względem innych instrumentów polityki terytorialnej, w których wiodącą rolę zarezerwowano dla podmiotów reprezentujących grupę partnerów sektora publicznego, w szczególności władzy samorządowej.
Obecne podstawy prawne nie precyzują procentowego parytetu. Zgodnie z art. 31 ust. 2 lit. b rozporządzenia 2021/1060, Państwo członkowskie zapewnia, aby RLKS był kierowany przez LGD, w skład których wchodzą przedstawiciele publicznych i prywatnych lokalnych interesów społeczno-gospodarczych i w których żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji. Tym samym LGD musi zadbać, aby w radzie LGD ani grupa interesów sektora publicznego nie kontrolowała procesu podejmowania decyzji. Nie będzie przeszkodą jeśli większość głosów będzie miał sektor gospodarczy lub społeczny bądź jednego z tych sektorów nie będzie wykazanego w radzie.

Zgodnie z § 18 pkt 1 Statutu LGD Rada składa się z 15 członków, wybieranych przez Walne Zebranie Członków LGD. Skład osobowy Rady, zidentyfikowane w niej przedstawicielstwo poszczególnych sektorów oraz grup interesu, spełniają wymogi określone w art. 32 ust. 2 lit. b) i art. 34 ust. 3 lit. b) Rozporządzenia nr 1303/2013, a także art. 31 ust. 2 lit. b) i art. 33 ust. 3 lit. b Rozporządzenia nr 2021/1060.

W Radzie jest co najmniej 2 przedstawicieli każdej gminy wchodzącej w skład LGD.

5 przedstawicieli sektora publicznego, 4 z sektora gospodarczego i ~~7~~ 6 z sektora społecznego.

Poza tym jest 5 reprezentantów grupy interesu publicznego (jedynej wykazanej grupy interesu), mogą należeć do niej: sołtysi, burmistrzowie, wójtowie, zastępcy burmistrza lub wójta, kierownicy jednostek samorządu terytorialnego i radni Rad Gmin lub Powiatów.

W Radzie LGD jest 10 kobiet, 6 seniorów (osób w wieku 60+), 1 przedstawicielka KGW i 1 przedstawiciel sołtysów, 1 przedstawiciel OSP, nie ma reprezentanta młodzieży.

W funkcjonowaniu Rady będzie przestrzegane:

- zakaz łączenia funkcji w organie decyzyjnym z funkcją w Zarządzie lub Komisji Rewizyjnej (§ 14 pkt 2 statutu LGD)
- w skład Rady wchodzą reprezentanci 3 sektorów z zachowaniem parytetu dla każdego sektora (§ 18 pkt 5 statutu LGD)
- możliwość odwołania poszczególnych członków Rady w przypadku uzasadnionego zarzutu braku obiektywizmu w ocenie wniosków lub nieobecności na 3 kolejnych posiedzeniach Rady (§ 18 pkt 6 statutu LGD)
- obowiązkowe wykluczenie z wyboru operacji członka Rady, który może nie być bezstronny (§ 18 pkt 10 statutu LGD)
- ograniczenia reprezentowania interesów sektora lub grupy interesu;
- aby wszyscy członkowie Rady brali udział w szkoleniach;
- aby informacja o wykluczeniu przy każdej ocenie wniosku było zapisana w Rejestrze wykluczeń publikowanym na stronie www.znamiwarto.pl w zakładce „wyniki naborów”;
- za prawidłową ocenę wniosków przez członków Rady odpowiedzialność ponosi Przewodniczący Rady lub jego zastępca;
- dokładne zasady funkcjonowania Rady określa Regulamin obrad Rady.

1.4 Zasady funkcjonowania LGD

Podstawą funkcjonowania LGD ”Z Nami Warto” jest Statut, który zaktualizowany i ujednolicony został przyjęty Uchwałą 86/2023 przez WZC w dniu 31.05.2023 r.

Propozycję zmiany Statutu opracowuje Zarząd i przedkłada na najbliższym WZC do akceptacji poprzez przyjęcie Uchwałą. Następnie Zarząd wysyła je do KRS-u. Aktualny Statut jest ogólnie dostępny na stronie www.znamiwarto.pl w zakładce „Dokumenty LGD”

Wszyscy członkowie LGD na WZC podejmują kluczowe decyzje dotyczące m.in. przyjęcia LSR, za realizację LSR i pozostałe działania LGD odpowiada Zarząd ściśle współpracują z pracownikami Biura, za których prace i funkcjonowanie odpowiada Kierownik Biura. Biuro stanowi swoiste „centrum” działania, pracownicy dbają o prawidłowy przepływ informacji między członkami LGD i innymi Partnerami, jest miejscem gdzie mieszkańcy, członkowie organizacji pozarządowych i pozostałe osoby mogą uzyskać informacje o idei funkcjonowanie LGD, realizowanych projektach oraz potrzebach obszaru i jego mieszkańcach. To właśnie Biuro LGD jest miejscem gdzie są organizowane różnego rodzaju spotkania partnerskie. LGD bez współpracy z lokalnymi liderami nie mogłoby realizować swoich celów, dlatego oni są objęci szczególną uwagą i opieką. LGD nastawione jest na budowanie nowych partnerstw i rozwijanie już sprawdzonych relacji, jest otwarte na inicjatywy i głosy środowiska wiejskiego oczywiście w zakresie swoich możliwości. Najmocniejsza stroną LGD jest dobra współpraca i opinia jako rzetelnego partnera, co zostało osiągnięte dzięki środkom finansowym z UE, wkładu krajowego i zaangażowania finansowego samorządów lokalnych oraz partnerskiego traktowania organizacji, podmiotów gospodarczych i mieszkańców w realizacji LSR. Taki model działania sprawdził się na naszym obszarze i będzie kontynuowany.

Komisja Rewizyjna kontroluje i sprawdza m.in. działania finansowe LGD. Dzięki temu LGD „Z Nami Warto” sprawnie funkcjonuje od 2008 r. unikając konfliktów, współpracując z chętnymi, będąc w cieniu lokalnej polityki ale skutecznie, systematycznie realizując LSR i wpisuje się w życie lokalnych społeczności.

Statut określa kompetencje organów stowarzyszenia oraz zasady jego działania.

Rodzaj dokumentu	Regulowane kwestie
Statut LGD (zmiany proponowane przez Zarząd a przyjmowane przez WZC).	• cele funkcjonowania LGD; • obszar działania, • określenie, kto może być członkiem LGD, • praw i obowiązków członków, • określa organ nadzoru - Marszałka Województwa Wielkopolskiego, • wprowadza dodatkowy organ stowarzyszenia – Radę - odpowiedzialną za wybór operacji oraz szczegółowo określa jej kompetencje i zasady reprezentatywności sektorów, • określenie kompetencji władz stowarzyszenia, • tylko WZC jako kompetentnego do przyjmowania zmiany Statutu, a Zarząd do przyjmowania zmian załączników do LSR-u, Regulaminu Rady i pozostałych Regulaminów, • uregulowania dotyczące zachowania bezstronności członków Rady w wyborze operacji, • zasady nabywania i utraty członkostwa w LGD, • czas trwania kadencji władz LGD, • określenie zasad dysponowania majątkiem LGD.
Regulamin obrad WZC (zmiany proponowane przez Zarząd, a przyjmowane przez WZC).	• szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń WZC, • szczegółowe zasady podejmowania uchwał i ustalenia quorum, • zasady głosowania, w tym wyboru władz LGD, • określenie kompetencji przewodniczącego WZC, Komisji skrutacyjnej.

Regulamin Rady LGD „Z Nami Warto”	• szczegółowe kompetencje Rady, • szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego, • szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji (sposób wyłączenia członka organu z oceny), • szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, • zasady protokołowania posiedzeń organu decyzyjnego, • załączniki do Regulaminu stanowią procedury dotyczące wyboru operacji w konkursie na „duże projekty”, w konkursie na projekty grantowe i konkursie na operacje własne oraz wzór protestu. Zmiany załączników do Regulaminy Rady przyjmowane są przez Zarząd LGD.
Regulamin Zarządu LGD „Z Nami Warto”	• określa skład Zarządu, • podział zadań pomiędzy członków Zarządu, • sposób zwoływania posiedzeń Zarządu i minimalną częstotliwość • oraz zasady przygotowania protokołów.
Regulamin Komisji Rewizyjnej	• określa kompetencję Komisji Rewizyjnej, • zasady i tryb kontroli działalności pracy LGD, • sposób pracy, protokołowania i sprawozdania z pracy Komisji.
Regulamin pracy Biura LGD	• określa zakres upoważnienia i odpowiedzialności kierownika biura, • zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników, • zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych; • opis metody oceny efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa. Załączniki do Regulaminu pracy Biura: załącznik nr 1 – Polityka rachunkowości LGD „Z Nami Warto” ; załącznik nr 2 – Instrukcja obiegu dokumentów w Biurze LGD; załącznik nr 3 – Opis stanowisk pracy; załącznik nr 4 – Karta indywidualnego doradztwa; załącznik nr 5 – Rejestr doradztwa w LGD; załącznik nr 6 – ankieta oceny doradztwa
Polityka rachunkowości	• określa wewnętrzne zasady rachunkowości z wykazem kont, podziałem kosztów na statutowe i administracyjne

Wszystkie aktualne dokumenty są dostępny na stronie www.znamiwarto.pl, w zakładce „Dokumenty LGD”.

1.5 Potencjał ludzki LGD

Kompetencje wymagane od członka Rady: członkostwo w LGD, niepodważalne reprezentowanie danego sektora udział w szkoleniach Rady, rzetelność i umiejętność obiektywnej oceny wniosków.

Kompetencje wymagane od członków Zarządu: członkostwo w LGD, pozytywna ocena dotychczasowej pracy w LGD, dotychczasowe doświadczenie w pracach organów decyzyjnych LGD, doświadczenie merytoryczne z zakresu funkcjonowania LGD i obowiązujących procedur wskazane aby członkowie Zarządu reprezentowali różne gminy i sektory. **Jeden z członków Zarządu jest reprezentantem seniorów.**

Kompetencje wymagane od pracowników Biura: doświadczenie w pracy z mieszkańcami obszarów wiejskich, doświadczenie w pracy na stanowisku kierowniczym dla kierownika Biura, doświadczenie i wiedza merytoryczna w pracy doradczej z zakresu realizacji projektów unijnych. Obsługę księgową LGD „Z Nami Warto" prowadzi, na zlecenie, profesjonalne biuro księgowe.

2 Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

2.1 Obszar objęty LSR

Wykaz gmin wchodzących w skład LGD

Obszar LGD nie uległ zmianie od 2015 r. i obejmuje 7 gmin położonych na terenie województwa wielkopolskiego w powiatach:

- wrzesińskim: Kołaczkowo, Pyzdry, Miłosław, Nekla i Września (z wyłączeniem miasta Września);
- jarocińskim: Żerków;
- średzkim: Nowe Miasto nad Wartą.

Teren LGD graniczy:

- od północy z gminami: Czerniejewo, Niechanowo, Witkowo;
- od zachodu z gminami: Pobiedziska, Kostrzyn, Dominowo, Środa Wlkp., Krzykosy, Książ Wlkp.;
- od południa z gminami: Jaraczewo, Jarocin, Kotlin, Gizałki;
- od wschodu z gminami: Zagórów, Lądek, Słupca, Strzałkowo.

Powierzchnia całego obszaru objętego lokalną strategią rozwoju (wraz z miastem Września) wynosi 995 km^2.
Na tym obszarze są 143 sołectwa i 4 miasta.

Tabela nr 1. Wykaz gmin LGD

Nazwa gminy	Obszar (km^2)	Typ gminy	Identyfikator	Liczba mieszkańców na 31.12.2020 r. wg GUS		Dochód podatkowy gminy /1 mieszkańca Wskaźnik G - podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej na 2020 r. (w zł)
				Gminy (osoby)	W tym miasta powyżej 20 000 mieszkańców	
Kołaczkowo	116	wiejska	303001 2	5 717	-	1 165,77
Miłosław	132	miejsko-wiejska	303002 3	10 050	-	1 399,05
Pyzdry	138	miejsko-wiejska	303004 3	6 650	-	1 030,55
Września	222	miejsko-wiejska	303005 5	16 135	32 015	2 376,89
Nekla	96	miejsko-wiejska	303003 3	7 702	-	2 132,57
Żerków	170	miejsko-wiejska	300 604 3	9 911	-	1 288,07
Nowe Miasto nad Wartą	121	wiejska	302 503 2	8 760	-	1 333,72
obszar LGD	995	-	-	**64 925**	-	**1 532,37** – średni dochód podatkowy obszaru/1 mieszkańca obszaru

Województwo wielkopolskie	29 827	-	-	3496 tyś osób mieszkających na terenie całego województwa	-	1 263,69 – średni dochód podatkowy województw/1 mieszkańca województwa

Dane ze strony GUS- Bank Danych Lokalnych

Dochód podatkowy na 1 mieszkańca na obszarze LSR (obliczony jako średnia z gmin tworzących obszar LSR) wynosi 1 532,37 zł. i jest wyższy niż średni dochód na 1 mieszkańca województwa wielkopolskiego, który wynosił w roku 2020 - 1 263,69 zł.

Wartość wskaźnika dochodu podatkowego na obszarze LGD zgodnie z wzorem wskazanym w kryteriach wyboru strategii wynosi 2,447.

2.2 Uwarunkowania przestrzenne

Obszar LGD jest spójny, ponieważ każda gmina, przynajmniej z jednej strony graniczy z inną gminą wchodząca w skład LGD:

Mapa obszaru LGD "Z Nami Warto"

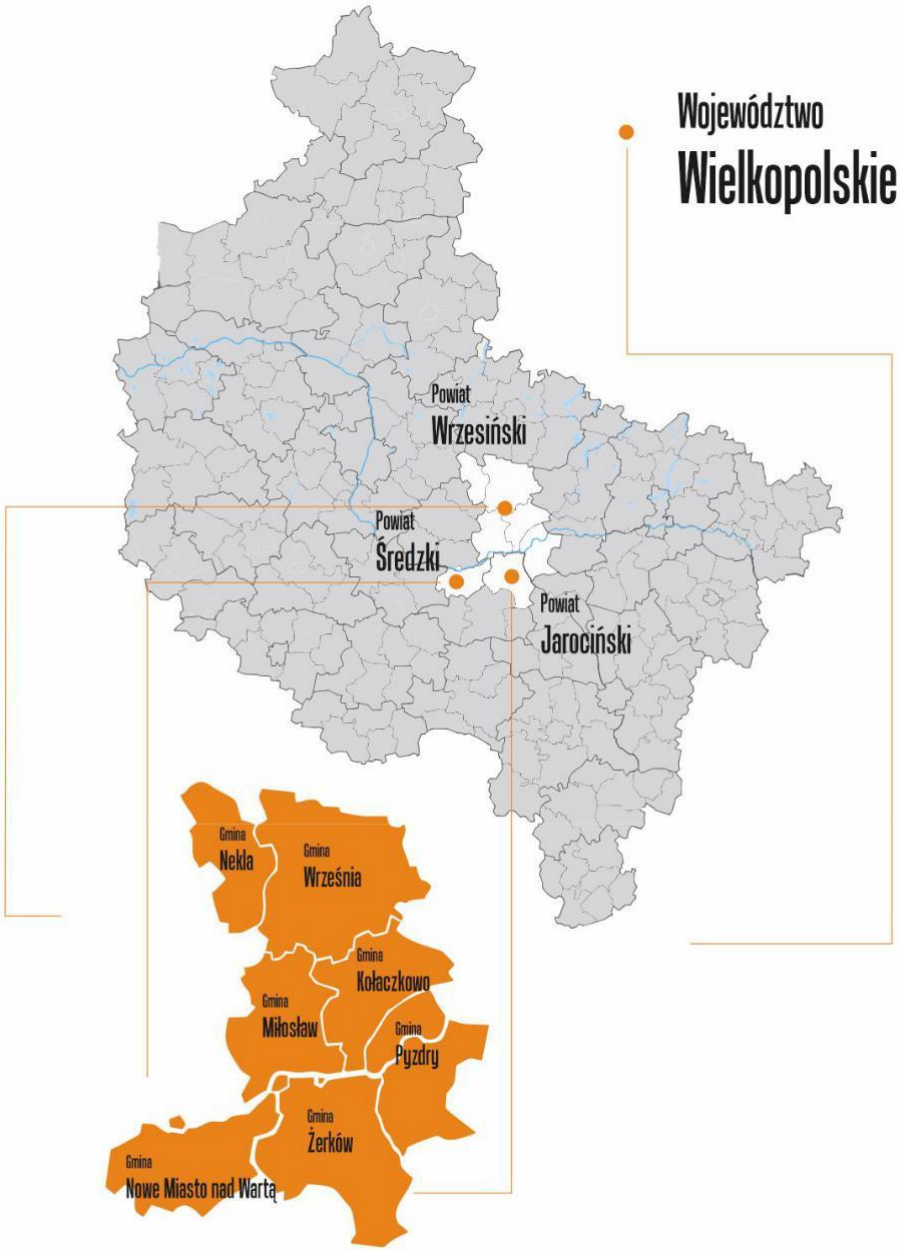

2.3 Opis położenia, uwarunkowań przyrodniczych i historycznych obszaru LGD

Spójność terytorialna i środowiskowa – obszar LGD to sąsiadujące ze sobą gminy o zbliżonych uwarunkowaniach geograficznych m.in. wysokiej jakości gleb, podobnym krajobrazie i uwarunkowaniach środowiskowych. Obszar LGD jest dobrze skomunikowany, położony jest na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych. Atutem obszaru jest jego dobra dostępność komunikacyjna — zarówno drogowa, jak i kolejowa. Obszar posiada gęstą sieć dróg do najważniejszych należą drogi krajowe: nr 11 Poznań – Bytom oraz autostrada A2 Świecko – Warszawa i drogi wojewódzkie: nr 432 Leszno – Września, nr 441 Miłosław – Borzykowo, nr 442 Września – Kalisz, nr 466 Słupca – Pyzdry. Jednocześnie przez obszar LGD przebiegają linie kolejowe łączące analogicznie jak trasa A-2, Berlin z Moskwą. Duży ruch samochodów robi się coraz bardziej uciążliwy dla mieszkańców terenów wiejskich. Z dróg korzystają powszechnie mieszkańcy, którzy dojeżdżają do pracy i szkoły do większych ośrodków miejskich. Pomimo dobrze rozwiniętej infrastruktury drogowej i kolejowej na obszarze słabo działa komunikacja zorganizowana, jest ona zależna od funkcjonowania szkół. W weekendy, ferie, wakacje z wielu miejscowości nie ma żadnego zorganizowanego transportu. Mieszkańcy terenów wiejskich doświadczają wykluczenia komunikacyjnego, z którym radzą sobie użytkując stare samochody, emitujące zanieczyszczenia do środowiska naturalnego, jest to sytuacja powszechna w Polsce i nierozwiązywalna na poziomie realizacji LSR.

Obszar boryka się z problemami w zakresie powszechnego dostępu do Internetu szerokopasmowego, rozwijają się sieci światłowodowe, jednak najmniejsze miejscowości nadal stanowią białe plamy, dlatego można uznać, że mieszkańcy doświadczają wykluczenia cyfrowego.

Obszar LGD położony jest w pasie Wielkich Dolin, w jego zachodnio-środkowej części zwanej Pojezierzem Wielkopolskim. Rzeźba terenu ma charakter nizinny, urozmaicony krawędzią pradoliny Warty oraz szerokimi dolinami rzek: Wrześnicy (prawy dopływ Warty) i Małej Wrześnicy, Strugi Rudnik, Miłosławki i Lutyni. Obszar LGD w sposób harmonijny łączy się z sąsiednimi obszarami przyrodniczymi. Na wschodzie tym łącznikiem jest obszar Nadwarciańskiego Parku Krajobrazowego, który obejmuje dolinę Warty. W kierunku południowym naturalnym łącznikiem są kompleksy leśne m. in. dawnej puszczy pyzdrskiej wchodzące w skład Pyzdrskiej Strefy Chronionego Krajobrazu. Na zachodzie łącznikiem jest dolina Warty oraz obszar Żerkowsko - Czeszewskiego Parku Krajobrazowego ze Szwajcarią Żerkowską, tereny te ze względu na krajobraz przypominają obszary podgórskie. Na północy rozciąga się obszar chronionego krajobrazu „Dolina Cybiny w Nekielce". Na terenie LGD znajdują się następujące cieki wodne: Warta, Kanał Kołaczkowski, Kanał Miłosławski (Miłosławka), Wrześnica i Prosna, Lutynia i w niewielkim fragmencie Cybina oraz większe rowy melioracji podstawowej. Warta przepływa przez gminę Pyzdry, Kołaczkowo, Miłosław, Żerków i Nowe Miasto nad Wartą na odcinku ok. 40 km.

Warta i Prosna wykorzystywane są na rekreację kajakową. Warta na środkowym odcinku jest częścią Wielkiej Pętli Wielkopolski, co dodatkowo może mieć wpływ na rozwój turystyki kajakowej i wypoczynku np. na barkach. W wykorzystaniu Warty jako miejsca aktywnego wypoczynku pomaga fakt zlokalizowania przystani rzecznej w Pyzdrach i portu rzecznego w Nowym Mieście nad Wartą, trzech przepraw promowych w Nowej Wsi Podgórnej, Czeszewie i Dębnie oraz 3 sezonowe pomosty w Pogorzelicy, Czeszewie i Orzechowie. Dodatkowym ważnym elementem rozwoju rekreacji na rzekach naszego obszaru są wypożyczalnie sprzętu wodnego: kajaków, pontonów, łódek itp.

Najwięcej lasów znajduje się w gminach: Pyzdry, Miłosław i Nekla a najmniej w gminach: Kołaczkowo, Września, Żerków i Nowe Miasto nad Wartą. Średnia lesistość obszaru LGD to 18,34 %. Gospodarką leśną na naszym terenie zajmują się Nadleśnictwa w Grodźcu, Jarocinie i Czerniejewie. Rozległe kompleksy leśne sprzyjają rozwojowi gospodarki łowieckiej. W Czeszewie znajduj się Ośrodek Edukacji Leśnej prowadzony przez Nadleśnictwo Jarocin, ośrodek posiada ciekawą ofertę dla dzieci i młodzieży.
Na obszarze LGD znajdują się cztery tereny objęte ochroną NATURA 2000:
Obszar ochrony ptaków tzw. obszar ptasi – Dolina Środkowej Warty – PLB300002, oraz trzy obszary ochrony siedlisk wyjątkowo cennych: Grądy w Czerniejewie – PLH300049, Lasy Żerkowsko- Czeszewskie – PLH300053 i Ostoja Nadwarciańska – PLH300009. Tereny naturowe w dużej części pokrywają się z wcześniejszymi formami ochrony przyrody - z parkami krajobrazowymi i tak na naszym terenie są dwa parki: Żerkowsko - Czeszewski Park Krajobrazowy i Nadwarciański Park Krajobrazowy. Nadzór na Parkami i aktywną edukację na temat przyrody objętej tą formą ochrony prowadzą pracownicy Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego.

Poza tym na terenie LGD znajdują się trzy obszar chronionego krajobrazu: „Dolina Cybiny w Nekielce", „Szwajcaria Żerkowska" i „Pyzdrski obszar chroniony".

Ogólna powierzchnia terenów objętych ochroną przyrodniczą nie przekracza 50 % powierzchni obszaru LGD.

Na obszarze LGD nie ma jezior. Natomiast są zbiorniki, stawy i starorzecza, które lokalnie wykorzystywane są przez licznych wędkarzy. Na terenie gminy Miłosław powierzchnia stawów rybnych wynosi 190,97 ha i tylko w tej gminie mogą być elementem rozpoznawalnym i wyróżniającym gminę, ponieważ tutaj prowadzona była wysoko specjalistyczna hodowla ryb słodkowodnych, w tym karpia zwanego powszechnie miłosławskim. Nowym zjawiskiem na obszarze LGD są wyrobiska po żwirowniach, które mają nadany kierunek rekultywacji rolniczym/ wodny, stanowią one potencjalne, atrakcyjne miejsca rekreacji, szczególnie wędkowania.

Potencjał przyrodniczy jest ciągle niedostatecznie wykorzystany w rozwoju turystyki weekendowej, szczególnie na terenie gmin: Żerków, Nowe Miasto nad Wartą, Pyzdry i Miłosław. Istniejące tu uwarunkowania przyrodniczo-geograficzne tworzą korzystne warunki dla rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej obszaru.
Kolejnym aspektem spójność środowiskowej jest fakt, że na terenie obszaru LGD mieszkańcy mogą pracować i aktywnie wypoczywać.

Spójność gospodarczą można uzasadnić podobną strukturą rozwoju, która polega w dużej mierze na dojeżdżaniu pracowników z terenów wiejskich, pokonujących maksymalnie 35 km do pracy, do dużych, prężnych ośrodków gospodarczych zlokalizowanych w miastach powiatowych (Września, Jarocin, Środa Wielkopolska). Szczególnie w ostatnich latach jest zauważalny ten trend i zapewne będzie trwała tak długo, aż będą dobrze funkcjonowały ww. ośrodki gospodarcze.

Spójność społeczna – przemysłowo-rolniczy charakter obszaru LGD (gminy miejsko - wiejskie z jednym ośrodkiem powiatowym we Wrześni) determinuje jego specyfikę społeczną, w tym kulturową, czyniąc je do siebie podobnymi. Na terenie całego obszaru obserwujemy zmiany charakteru wsi zlokalizowanych wokół miast, szczególnie dotyczy to Wrześni, gdzie wsie tracą swój rolniczy charakter a stanowią miejsca lokalizacji zabudowy mieszkaniowej. Powstają tam nowe, obce sobie społeczności, kierujące się różnymi potrzebami i interesami. Jest to obszar wymagający działań integracyjnych. Na terenie całego obszaru jest infrastruktura publiczna ogólnodostępna, jest ona różna w każdej gminie, ale powszechnie jest odczuwalny fakt niewykorzystania jej w należyty i pełen sposób.

Spójność obszaru LGD jest jego atutem, pozwoliła na ustalenie zintegrowanych celów rozwojowych odpowiadających na kluczowe potrzeby mieszkańców. Jednocześnie należy podkreślić, że LGD czerpie z wewnętrznych potencjałów poszczególnych gmin w myśl wspólnotowej zasady „*in varietate concordia*". Obszar LGD „Z Nami Warto" jest spójny i odpowiedni dla realizacji wspólnej lokalnej strategii rozwoju, ponieważ jest połączony szlakami komunikacyjnymi, formami ochrony przyrody, wspólną historią związaną m.in. z zaborami.

3 Partycypacyjny charakter LSR

W czasie prac na nową lokalną strategią rozwoju były przestrzegane następujące zasady:

Zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060 były i będą przestrzegane na etapie tworzenia jak i realizacji LSR, dotyczą one:

- przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej; równości kobiet i mężczyzn;
- równości szans (m.in. zasady wynikające z Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych) i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym dostępność dla osób z niepełnosprawnościami;

- zgodności z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyń poważnych szkód" (DNSH).

Zasada partnerstwa jest przewodnią regułą działania LGD, przejawia się ona w procesie przygotowania i realizacji LSR oraz wspieraniu projektów angażujących różnicowanych partnerów.

Zachowano pełną **transparentność** publikując na stronie www.znamiwarto.pl bieżące informacje oraz cząstkowe rezultaty tego procesu i zachęcając mieszkańców do zgłaszania swoich uwag – zgodnie z logiką piramidy partycypacji społecznej (informowanie-konsultowanie-partycypacja).

Podjęte przez LGD działania świadczą o **angażowaniu wszystkich zainteresowanych stron w opracowanie strategii** od oceny potrzeb, poprzez identyfikację szans po wyznaczanie celów, alokowanie budżetu i planowanie wdrażania LSR. Do tego proces zaproszono:

- przedstawicielki Kół Gospodyń Wiejskich, Rad sołeckich, OSP, mieszkańców wsi;
- reprezentantów sektora publicznego: Burmistrzów, Wójtów, Starostę, radnych gminnych i powiatowych, przedstawicieli jednostek samorządowych dedykowanych kulturze (bibliotek, domów kultury, muzeów itp)
- przedstawicieli organizacji pozarządowych (Forum Organizacji Pozarządowych powiatu wrzesińskiego) działających na rzecz seniorów (m.in. Uniwersytet III Wieku), działających na rzecz różnych grup niepełnosprawnych (np. niewidomych, Amazonek);
- młodzież poprzez konsultację potrzeb z przedstawicielami organizacji pozarządowych działających wśród młodzieży, ZHP oraz uczniów LO we Wrześni;
- przedstawicieli Ośrodków Pomocy Społecznej z obszaru LGD, klubów SENIORA;
- przedstawicieli podmiotów ekonomii społecznej i pracownikami Wielkopolskiego Ośrodka Ekonomii Społecznej w Koninie;
- przedstawicieli Ośrodków Doradztwa Rolniczego z całego obszaru LGD i rolnikami.

Do opracowania strategii powołany został **Zespół Roboczy**, w skład którego weszli przedstawiciele mieszkańców z każdego sektora, pracownicy Biura i członkowie Zarządu LGD. Najważniejszym celem działania Zespołu było opracowanie i konsultowanie strategii zgodnie z założeniami partycypacji społeczności w planowaniu i realizowaniu rozwoju lokalnego. Zakładał on udział mieszkańców i lokalnych liderów w wypracowaniu kluczowych rozwiązań na poziomie diagnozy, ale również wykorzystania zdobytych informacji w procesie wdrażania LSR.

Wszystkie działania opierały się na założeniach partycypacji interesariuszy we wspólnym działaniu. Z uwagi na rozbudowany, ale jednocześnie nieustrukturalizowany charakter narzędzi stosowanych w metodzie uwzględnione zostały podejścia metodologii badań społecznych oraz badań refleksyjnych.

W procesie tworzenia nowej strategii wykorzystano poniższe metody i techniki badawcze i partycypacyjne:

1. **Badanie źródeł zastanych** (desc research) dostępnych w danych publicznych oraz generowanych na bieżąco w LGD. Dotyczy to również dokumentów strategicznych na poziomie gminy i województwa oraz innych dokumentów i przepisów. Szczególnie istotnym będzie uwzględnienie wyników badań i rekomendacji ewaluacji końcowej prowadzonej w LGD, w tym samym czasie co diagnoza. Głównym źródłem informacji były dane własne, wnioski ewaluacji, Bank Danych Lokalnych z GUS oraz plany i strategie lokalnych samorządów.
2. **Badania ankietowe** w tym badania techniką CAWI (środek komunikacji elektronicznej). Badaniem objętych zostało kilka grup określonych we wstępnym etapie konceptualizacji. Pierwszym, podstawowym badaniem ankietowym były badania na otwartych spotkaniach konsultacyjnych w każdej gminie. Ta sama ankieta była udostępniona w wersji elektronicznej na stronie i FB LGD. Kolejne badania ankietowe dotyczyły grup zdefiniowanych według potrzeb wynikających z procesu badawczego. Ankiety były również kierowane do przedstawicieli życia kulturalnego lub obszaru edukacji. Łącznie wypełniono 103 Ankiety w procesie badań ankietowych na potrzebę opracowania nowej LSR.

3. **Otwarte spotkania konsultacyjne** prowadzone były w każdej gminie i poświęcono je w szczególności analizie potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru, a także celów strategii, ze szczególnym uwzględnieniem wielofunduszowości realizowanej w Wielkopolsce, w tym wymiernych celów końcowych dotyczących rezultatów oraz planowanych działań. Zasadniczym wskaźnikiem skuteczności tych spotkań nie była liczba uczestników, ale jakość uzyskanych informacji.

   Przeprowadzono 7 otwartych spotkań z mieszkańcami, po jednym w każdej gminie obszaru LGD. Właściwie spotkania rozpoczynał proces opracowywania LSR-u, były przeprowadzane na przełomie maja i czerwca 2022 r. Z perspektywy czasu, fakt organizacji tych spotkań w czasie gdy nie znano wytycznych do realizacji LSR nie było dobrym pomysłem, ale zostało narzucone przez zasady wsparcia przygotowawczego. Mimo to zebrane informacje wykorzystano do późniejszych analiz potrzeb i możliwości ich realizacji. Informacji o przeprowadzonych spotkaniach są umieszczone na stronie www.znamiwrato.pl w zakładce „NOWA LSR".

4. **Warsztaty eksperckie z elementami metody Design Thinking** prowadzone wśród grup tematycznych. Wszystkie pozyskane informacje i wiedza uzyskana powyższymi metodami była sparametryzowana i podsumowana. Tworzenie nowej strategii wymagało od ekspertów (w dużej mierze członków Zespołu Roboczego) uczestnictwa w procedurze prototypowania rozwiązań. To właśnie ten etap metody Design Thinking był kluczowy dla prawidłowego i rzetelnego odwzorowania potrzeb i zapewnienia rozwiązań do ich zaspokajania. Do warsztatów eksperckich zaliczono głównie spotkania z osobami pracującymi od lat z konkretnymi środowiskami, należy tu wymienić kilka spotkań z sołtysami z każdej gminy, spotkanie z przedstawicielami OPS, organizacji pozarządowych – głównie przedstawicielami osób niepełnosprawnych i seniorów. Ważnym elementem konsultacji było spotkanie z lokalnymi przedsiębiorcami na Konferencji „Przedsiębiorcy w dobie kryzysu" w WOK-u, na którym pozyskaliśmy informacje o oczekiwaniach działających już podmiotów gospodarczych na naszym obszarze. Zorganizowano spotkanie z pracownikami ODR-ów z każdej gminy LGD w celu poznania możliwości rozwijania form wsparcia dla małych gospodarstw rolnych, które mogłyby prowadzić agroturystykę, gospodarstwa opiekuńcze lub zagrody edukacyjne. Konsultacje z młodzieżą były prowadzone każdorazowo przy współorganizacji lub uczestniczeniu w wydarzeniach kulturalnych i okolicznościowych na przełomie 2022 i 2023 roku.

5. **Biuro LGD we Wrześni pełniło funkcję punktu informacyjno- konsultacyjnego**, gdzie zainteresowane osoby mogły na bieżąco uzyskać informację o pracach nad nową LSR i wypełnić ankiety lub arkusz pomysłu oraz zgłosić swoje uwagi do LSR na etapie jego konsultacji. Biuro LGD we Wrześni pełniło kluczową rolę jako punktu informacyjnego, zbierającego opinie, miejsca spotkań i analizy zebranych materiałów, było i będzie centralą mającą bezpośredni wpływ na opracowanie i realizację LSR-u, to jest przede wszystkim dobre miejsce współpracy Partnerów.

6. **Arkusz pomysłu** - osoby zainteresowane - mieszkańcy obszaru LGD mogli złożyć arkusz pomysłu, czyli informacje o konkretnym przedsięwzięciu, które powinno być zrealizowane na obszarze LGD, dotyczyło to też wsparcia lokalnych przedsiębiorców. Przy opracowywaniu obecnej strategii sprawdził się ten sposób pozyskiwania informacji, ponieważ dał konkretny katalog przedsięwzięć oczekiwanych przez mieszkańców. Wobec tego postanowiono ponownie skorzystać z tej metody zbierania opinii mieszkańców. Arkusz pomysłu był dostępny w wersji elektronicznej na stronie i profilu FB LGD. Łącznie złożono 92 arkusze pomysłów.

Konsultacje dotyczące projektowania LSR z mieszkańcami odbyły się z wykorzystaniem następujących form informowania o spotkaniach i pracach nad nową LSR:

- strona internetowa www.znamiwarto.pl;
- FB LGD „Z Nami Warto";
- strony internetowe i FB Partnerów i sympatyków LGD;
- mailing do potencjalnych osób zainteresowanych działaniem LGD;
- informacje prasowe;
- informacje/ wywiady w lokalnym Radiu WARTA.

Wszystkie pozyskane materiały, zarówno z badań ilościowych jak i jakościowych podlegały analizie i interpretacji w ramach Zespołu Roboczego. W pierwszym etapie określone zostały zagadnienia omawiane na poszczególnych spotkaniach. Wnioski z uzyskanych informacji wyciągano zgodnie z metodologią triangulacji, a same rekomendacje

podlegały wtórnej analizie. Wszystkie efekty pracy były konsultowane w lokalnym środowisku, czy to w trakcie spotkań, czy z wykorzystaniem strony i profilu FB LGD. Na każdym etapie powstawania LSR-u uwzględniano głos mieszkańców, a poprzez trwałość Zespołu Roboczego ten wpływ rozciągał się na całość opracowania strategii.

3.1 Ustalenia z konsultacji społecznych

W procesie wypracowania założeń LSR uwzględniono artykułowane przez sektor społeczny i mieszkańców potrzeby jak najszerszego uspołecznienia prac nad LSR przy wykorzystaniu różnych narzędzi, w tym roboczych konsultacji na bieżąco w Biurze LGD oraz z wykorzystaniem strony internetowej. Tak aby zapewnić jak największy udział aktywnych mieszkańców oraz stwarzać szanse zaangażowania pozostałych osób.
Wyniki badań ankietowych, spotkań i konsultacji przedstawiono w raportach cząstkowych (zamieszczonych na www.znamiwarto.pl). Ich uczestnicy w zależności od gminy wskazywali specyficzne potencjały i wyzwania, a ich całościowa analiza pozwoliła na zdefiniowanie wspólnych obszarów.

Przedstawiciele sektora społecznego podkreślali potrzebę działań aktywizujących i integrujących lokalne społeczności zarówno w zakresie wsparcia „miękkiego" (warsztaty, szkolenia, zajęcia sportowe, edukacyjne, kulturalne itp.) jak i polepszenia infrastruktury niezbędnej do tych działań.
Wskazywano na potrzeby interwencji w małą infrastrukturę i obiekty publiczne o charakterze społecznym, które poprawiają jakość życia.
Sektor publiczny zwracał uwagę na konieczność rozwoju infrastruktury kulturalnej, społecznej, a także ochrony zabytków.
Mieszkańcy wskazywali na konieczność działań w związku ze starzejącym się społeczeństwem – poprzez tworzenie dobrych warunków do życia szczególnie dla tej licznej grupy mieszkańców.
Najpowszechniej wskazywano na konieczność podjęcia nawet małych działań, na poziomie wsi, miasteczek w zakresie:
- przygotowania się na zmiany klimatu i transformacji energetycznej (głównie energooszczędność i OZE),
- działań prośrodowiskowych;
- wsparcia aktywizacji i opieki nad seniorami oraz aktywizacji młodzieży;
- pomoc dzieciom i młodzieży w radzeniu sobie ze skutkami emocjonalnymi pandemii i wpływu rzeczywistości wirtualnego na ich rozwój;
- wsparcia liderów społecznych.

W zakresie spotkań otwartych z mieszkańcami i przedstawicielami środowisk zorganizowanych, w tym pracy z arkuszami pomysłu i ankietami zdiagnozowano kluczowe typy projektów, które posłużyły do określenia zakresu przedsięwzięć w ramach LSR, a finalnie przypisania im wskaźników i alokacji finansowych.

W trakcie konsultacji LSR wyraźnie zarysowało się wyzwanie - **aktywizacja młodzieży**. Aktywizacja zarówno w kontekście inicjatyw odpowiadających na potrzeby tej grupy, a jednocześnie angażowanie jej do działań na rzecz społeczności lokalnej. Zdefiniowano obszary, o które trzeba zadbać w ramach celów LSR i projektów, są to: przestrzeń, czas wolny, edukacja, komunikacja, akceptacja oraz osadzenie w lokalnej społeczności i terytorium. Kluczowe znaczenie ma doprowadzenie do poczucia sprawstwa przez młodzież. Zadbanie o wskazane obszary wymaga współpracy lokalnych liderów, samorządu, szkół oraz organizacji pozarządowych, dlatego też LGD ma znaczący potencjał skupiając tych partnerów.

Konsultacje społeczne i analiza danych uświadamia, że coraz liczniejszą i aktywniejszą grupą społeczności są **seniorzy**. Tą grupę mieszkańców można podzielić na:
- osoby starsze, schorowane wymagające stałej opieki i pomocy medycznej, dla których najczęstszy problem jest dostęp do usług medycznych, pielęgnacyjnych i rehabilitacyjnych oraz ograniczone środki finansowe na zapewnienie tej opieki;
- seniorzy świadomi swoich możliwości, aktywnych i chętnie angażujących się w różne inicjatywy. Grupa najbardziej widoczna w społeczeństwie, ale też najmniej liczna w stosunku do wszystkich seniorów.
- seniorzy nie świadomi swoich możliwości i ignorujący swoje potrzeby, ograniczeni do swojego najbliższego otoczenia, najczęściej samotni. To najliczniejsza grupa wśród najstarszej społeczności obszaru.

Z konsultacji i doświadczeń LGD wynika, że kolejną ważną grupą docelową powinni być **lokalni liderzy społeczni,** którzy powszechnie borykają się z wypaleniem i brakiem pomocy, co skutecznie ich zniechęca do zaangażowania w działanie na rzecz lokalnej społeczności. Potrzebują wiedzy, umiejętności pracy z ludźmi, wymiany doświadczeń i przede wszystkim współpracy.

Wyzwaniem postawionym przez LGD „Z Nami Warto" jest zachęcenie do tworzenia lub upowszechniania innowacji, którą należy rozumieć jako szeroko pojęte nowe działanie na terenie obszaru. Aby uniknąć trudności w określeniu innowacyjności danych operacji, wydzielono jedno przedsięwzięcie, które ma służyć wprowadzeniu działań innowacyjnych/nowych/nowoczesnych/przyszłościowych na obszarze LGD.

W zakresie konsultacji zapisów projektu strategii uwagi dotyczyły:
- poprawek w części diagnostycznej LSR (braki w danych, pomyłki) – uwzględniono,
- zakresu przedsięwzięć, które będą realizowane, proponowano w konsultacjach jak najszerszy zakresy interwencji, aby nie ograniczać dostępu do wsparcia – częściowo uwzględniono,
- integracji przedsięwzięć w większe obszary, aby zachować elastyczność zarządzania LSR – uwzględniono,
- wsparcia przedsiębiorczości – nie uwzględniono, ponieważ diagnoza pokazała, że na obszarze LGD jest widoczny wzrost gospodarczy i najlepiej rynek weryfikuje sektor usług. Na realizację LSR przeznaczonych jest zbyt mało środków aby kierować je na rozwój przedsiębiorczości, która rozwija się dobrze i bez wsparcia LSR – dlatego nie uwzględniono w celach LSR tego działania,
- potrzeby realizacji projektów z zakresu OZE u mieszkańców jak i w sektorze publicznym – częściowo uwzględniono ograniczając te działania do sektora publicznego;
- przesunięć środków pomiędzy przedsięwzięciami – uwzględniono w ramach konsensusu wypracowanego na spotkaniach zespołu roboczego.

Na ostateczny kształt strategii wpłynęło: dotychczasowe doświadczenia w realizacji LSR, jakościowe i ilościowe dane zdobyte w procesie diagnozy i badań społecznych oraz możliwości wynikające z wytycznych i przepisów prawa rozwiązywania danych problemów. Nie bez znaczenia jest też społeczny i ekonomiczny kontekst oraz dokumenty strategiczne innych instytucji. Niemniej największy wpływ na ostateczny kształt LSR mieli mieszkańcy, zarówno lokalni liderzy i aktywiści ale również milcząca większość.

Dodatkowo, na etapie wdrażania i oceny efektów LSR założono szereg **działań angażujących mieszkańców**:
- działania informacyjne, promocyjne;
- udział w procesie decyzyjnym poprzez organy LGD i konsultacje;
- udział we wdrażaniu projektów – projekty partnerskie integrujące sektory i obszary;
- pozyskiwanie opinii od interesariuszy (badania sondażowe, fokusowe, konsultacje itp);
- udział interesariuszy w ewaluacji podejmowanych działań – przeglądy realizacji LSR.

Do działań tych będą wykorzystywane m.in. następujące **narzędzia**: Biuro LGD - punkt konsultacyjny, stron internetowe LGD i gmin, media społecznościowe, aktywności w trakcie imprez lokalnych, warsztaty (z mieszkańcami obszaru oraz sektorowe), promocja zrealizowanych projektów, badania ankietowe, wywiady, warsztaty, konsultacje.
W zakresie angażowania nowych interesariuszy kluczowe znaczenie mają działania animujące – których celem, w myśl podejścia LEADER, jest pobudzanie aktywności mieszkańców oraz organizacji społecznych, budowanie relacji lokalnych (integracja), edukacja obywatelska, a także racjonalne wykorzystanie lokalnych zasobów do realizacji wspólnych działań (synergia).

4 Analiza potrzeb i potencjału LSR

4.1 Potencjał obszaru

Potencjał obszaru LGD budują m.in. ludzie, ich doświadczenia i osiągnięcia tworzone na podstawach wielkopolskiej gospodarności, przedsiębiorczości, spółdzielczości, poczuciu wspólnoty i kreatywności.
Dzięki temu na naszym obszarze funkcjonuje wiele inicjatyw, które będą zapleczem do realizacji celów LSR.

Analizę potrzeb i potencjału dokonano na 4 płaszczyznach:

- Społeczność – Mieszkańcy
- Infrastruktura
- Środowisko
- Tradycja i Przyszłość

Analizie poddano głównie obszary, które są bezpośrednio związane z dotychczasową działalnością LGD oraz będą obszarami interwencji LSR. W celu zobrazowania uwarunkowań rozwojowych gmin wchodzących w skład LGD punktem odniesienia są dane z Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego 2030.

4.1.1 SPOŁECZNOŚĆ – MIESZKAŃCY

Sytuacja demograficzna (2020) na obszarze LGD jest korzystana na tle Wielkopolski. Mieszkańców w wieku produkcyjnym jest więcej niż osób w wieku przedprodukcyjnym, co udowadnia udział w trendzie ogólnoeuropejskim – zmniejszenia dzietności. Poza tym liczba ludności w wieku produkcyjnym jest wyższa niż w nieprodukcyjnym.

Wskaźnik – Liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym/produkcyjnym na obszarze LGD w 2020 r.				
Nazwa Gminy	Ludność w wieku przedprodukcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym	Ludność w wieku produkcyjnym	Liczba mieszkańców na obszarze LSR
Żerków	1 966	1 952	5 993	9 911
Nowe Miasto nad Wartą	1 839	1 611	5 310	8 760
Kołaczkowo	1 226	1 047	3 444	5 717
Miłosław	2 013	2 076	5 961	10 050
Nekla	1 600	1 352	4 750	7 702
Pyzdry	1 265	1 390	3 995	6 650
Września (z miastem Września)	9 647	9 738	28 765	48 150
SUMA	19 556	19 166	58 218	96 940

Dane ze strony GUS- Bank Danych Lokalnych

Liczba ludności obszaru w wieku nieprodukcyjnym – 38 722 osób;

Liczba ludności obszaru w wieku produkcyjnym – 58 218 osób.

Wartość wskaźnika Liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na obszarze LGD, zgodnie z wzorem wskazanym w kryteriach wyboru strategii, wynosi 3,72.

Porównanie liczebności dzieci i seniorów w 2020 r. na terenie obszaru LGD

Nazwa	Ogółem seniorów [osoba]	Ogółem dzieci do 14 r. ż [osoba]
Żerków - gmina ogółem	1 952	1 673
Nowe Miasto nad Wartą gmina ogółem	1 611	1 562
Kołaczkowo gmina ogółem	1 047	1 035

Miłosław gmina ogółem	2 076	1 722
Nekla - gmina ogółem	1 352	1 353
Pyzdry gmina ogółem	1 390	1 082
Września - gmina ogółem	9 738	8 315

Dane ze strony GUS- Bank Danych Lokalnych

Porównanie liczby dzieci i seniorów na obszarze LGD dowodzi, że seniorów jest więcej i dlatego też wszelkiego rodzaju oferta powinna uwzględniać ich ilość i potencjalne zapotrzebowanie na usługi.

Ludność w wieku poprodukcyjnym (seniorów) w 2020 r. na terenie obszaru LGD

Nazwa	ogółem [osoba]	mężczyźni [osoba]	%	kobiety [osoba]	%
Żerków - gmina ogółem	1 952	688	35,25	1 264	64,75
Nowe Miasto nad Wartą gmina ogółem	1 611	524	32,53	1 087	67,47
Kołaczkowo gmina ogółem	1 047	360	34,38	687	65,62
Miłosław gmina ogółem	2 076	702	33,81	1 374	66,19
Nekla - gmina ogółem	1 352	477	35,28	875	64,72
Pyzdry gmina ogółem	1 390	469	33,74	921	66,26
Września - obszar wiejski	2 827	961	34,00	1 866	66,00

Dane ze strony GUS- Bank Danych Lokalnych

Kolejnym dowodem na powyższą tezę jest następne zestawienie, z którego wynika, że wśród samych seniorów 2/3 to kobiety, a tylko 1/3 to mężczyźni. Wynika to z wielu czynników, ale związane jest ze średnią długości życia mężczyzn i kobiet. Jest to dowód na to, że głównym uczestnikiem działań skierowanych do seniorów będą kobiety, bo jest ich dużo więcej w tej grupie społecznej, powinno to być uwzględnione w planowanych przedsięwzięciach dla tej grupy mieszkańców.

Obciążenie demograficzne obszaru

Nazwa	współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w 2020 [osoba]
WIELKOPOLSKA	26,0
Żerków - gmina ogółem	24,5
Nowe Miasto nad Wartą - gmina ogółem	22,3
Kołaczkowo - gmina ogółem	22,0
Miłosław - gmina ogółem	25,7
Nekla - gmina ogółem	20,7
Pyzdry - gmina ogółem	26,7
Września - gmina ogółem	25,3

Dane ze strony GUS- Bank Danych Lokalnych

Jedną z konsekwencji postępującego procesu starzenia się społeczeństwa jest wzrost liczby mieszkańców w starszym wieku wymagających opieki lub wsparcia funkcjonowania w codziennym życiu. Osoby starsze często mieszkają samotnie, jakość życia wielu z nich pozostaje niezadowalająca ze względu na obciążenie chorobami przewlekłymi i wielochorobowością oraz niesprawnością funkcjonalną, szczególnie częstą na obszarach wiejskich.

Problemem społecznym na obszarze LGD są osoby cierpiące z uwagi na przewlekłość chorób, niepełnosprawność i samotność.

Na terenie obszaru są 3 publiczne Domy Pomocy Społecznej, prywatne/komercyjne domy opieki senioralnej i 4 Kluby SENIORA, jest Środowiskowych Domy Samopomocy np. w Dobieszczyźnie gm. Żerków prowadzony przez CARITAS Kalisz. Równolegle realizowane są projekty najczęściej przy wsparciu środków EFS – wspierające seniorów.

W kwestii polityki senioralnej (tj. osób powyżej 60 roku życia) do najważniejszych problemów należy: brak lub niewystarczający transport lokalny, słaby dostęp do lekarzy specjalistów i do usług rehabilitacyjnych, problem

wykluczenia cyfrowego oraz brak pieniędzy na zaspokojenie podstawowych potrzeb (np. lekarstw, żywności), ograniczone możliwości uczestnictwa w różnych formach aktywizacji. W nieco mniejszym stopniu seniorzy skarżą się również na słaby przepływ informacji nt. ważnych dla nich spraw i na samotność, która potęguje obawy o własne zdrowie w razie wypadku.
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi na obszarze LGD jest korzystniejszy niż w Wielkopolsce, ponieważ tylko w Gminie Pyzdry jest wyższy od współczynnika dla Wielkopolski, a w pozostałych gminach obszaru jest niższy, w Nekli nawet o 4,3. Powyższe dane pokazują, w których gminach jest szczególny potencjał do działań na rzecz seniorów.
Zgłaszanym problemem społecznym na obszarze LGD jest samotność osób starszych, żyjących samotnie na wsi z daleka od najbliższej rodziny, która wyprowadziła się do większych ośrodków miejskich. Jest to stosunkowo nowe zjawisko, które seniorzy zaczynają dopiero sygnalizować.

Dzieci

Ludność obszaru LGD w wieku przedprodukcyjnym - 14 lat i mniej (dzieci) w 2020 r. z podzielano na miasto i wieś.

Nazwa	Ludność obszaru w wieku do 14 r.ż. [osoba]
Żerków - gmina ogółem	1 673
Żerków - miasto	311
Żerków - obszar wiejski	1 362
Nowe Miasto nad Wartą - gmina ogółem	1 562
Kołaczkowo - gmina ogółem	1 035
Miłosław - gmina ogółem	1 722
Miłosław - miasto	581
Miłosław - obszar wiejski	1 141
Nekla - gmina ogółem	1 353
Nekla - miasto	640
Nekla - obszar wiejski	713
Pyzdry- gmina ogółem	1 082
Pyzdry - miasto	472
Pyzdry - obszar wiejski	610
Września - gmina ogółem	8 315
Września - miasto	5 290
Września - obszar wiejski	3 025

Dane ze strony GUS- Bank Danych Lokalnych

Powyższe dane dotyczące ilości dzieci dowodzą, że jest to liczna grupa naszych mieszkańców, bez względu na wszystko wymaga działania i uwagi. Zestawienie ma na celu pokazanie, że dzieci na terenach wiejskich jest dużo więcej niż w miastach obszaru (poza miastem Września), a wszelkie dodatkowe aktywności dla dzieci oferowane są głównie w miastach. Jest to podstawa do planowania intensywnych działań edukacyjnych i aktywizacyjnych właśnie na terenach wiejskich obszaru.

Rynek pracy - bezrobocie rejestrowane

Nazwa gminy	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym na 31.12.2020 r. wg GUS	Liczba rejestrowanych bezrobotnych ogółem W 2020 r. [osoba]	% bezrobotnych do mieszkańców gminy
Żerków	6 286	219	3,48
Nowe Miasto nad Wartą	5 587	244	4,36
Kołaczkowo	3 635	126	3,46
Miłosław	6 252	222	3,55

Nekla	4 997	118	2,36
Pyzdry	4 178	185	4,42
Września	30 097	1 023	3,39
Razem obszar LGD –	61 032 (z miastem Września)	2 137	**3,5**

Dane ze strony GUS- Bank Danych Lokalnych

Biorąc pod uwagę dane dla wszystkich Gmin obszaru objętego LSR wartość wskaźnika Liczba bezrobotnych na obszarze LGD, zgodnie z wzorem wskazanym w kryteriach wyboru strategii, wynosi 2,86.

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru regon w 2020 r. na terenie obszaru LGD

Nazwa	0 – 9 zatrudnionych	10 – 49 zatrudnionych
Żerków - gmina ogółem	875	24
Nowe Miasto nad Wartą - gmina ogółem	769	28
Kołaczkowo - gmina ogółem	521	21
Miłosław - gmina ogółem	915	27
Nekla - gmina ogółem	921	37
Pyzdry- gmina ogółem	595	17
Września - gmina ogółem	6 042	205
Września - miasto	4 302	159
Września - obszar wiejski	1 740	46

Dane ze strony GUS- Bank Danych Lokalnych

Liczba rejestrowanych bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym na obszarze LSR i jest niższa od liczby bezrobotnych w relacji do liczby osób w wieku produkcyjnym w województwie wielkopolskim - 3,7% bezrobocia rejestrowanego.

Wysoka ilość podmiotów indywidualnych i niskie bezrobocie potwierdzają dobrą sytuacje obszaru pod względem dostępności do rynku pracy. Należy pamiętać, że ze względu na specyfikę obszaru LGD, który należy zaliczyć dobrze rozwiniętych gospodarczo, szczególnie niskie bezrobocie jest dowodem, że przedsiębiorczość radzi sobie sama dobrze i nie wymaga dodatkowego wsparcia na poziomie realizacji LSR.

Ludność - migracje wewnętrzne i zagraniczne

Nazwa	zameldowania ogółem 2020 r. [osoba]	wymeldowania ogółem w 2020 r. [osoba]	podsumowanie
Żerków – gmina ogółem	72	99	↓
Żerków - miasto	24	28	↓
Żerków - obszar wiejski	48	71	↓
Nowe Miasto nad Wartą - gmina ogółem	69	116	↓
Kołaczkowo -gmina ogółem	34	52	↓
Miłosław gmina ogółem	71	136	↓
Miłosław - miasto	27	55	↓
Miłosław - obszar wiejski	44	81	↓
Nekla - gmina ogółem	147	116	↑
Nekla - miasto	66	44	↑
Nekla - obszar wiejski	81	72	↑
Pyzdry -gmina ogółem	43	96	↓
Pyzdry - miasto	23	29	↓
Pyzdry - obszar wiejski	20	67	↓

Września - gmina ogółem	634	459	⬆
Września - miasto	390	286	⬆
Września - obszar wiejski	244	173	⬆

Dane ze strony GUS- Bank Danych Lokalnych

Rozwój gospodarczy dominują zachodzące zmiany migracyjne. Przedstawione dane potwierdzają, że najwięcej ludzi zamieszkuje w miejscach gdzie łatwo mogą dostać prace i mają zapewniony dostęp do usług edukacyjnych, leczniczych, kulturalnych, społecznych itp. Tylko w dwóch gminach obszaru (Nekla i Września) dominuje trend dodatni, tzn. przybywa – melduje się więcej osób, co można uznać, że wybierają na swoje miejsce do życia te miejscowości, kosztem pozostałych gmin obszaru. To tylko założenie teoretyczne, ponieważ przybywa uchodźców, emigrantów i migrantów z innych obszarów Polski, ale nie zmienia to faktu, że w 5 gminach naszego obszaru więcej ludzi wyjeżdża niż się przyprowadza. Zagrożonych trwałą migracja na obszarze LGD jest 5 gmin, wszystkie oprócz gmin Nekla i Września.

Opieka społeczna

W świetle danych z GUS za 2020 oraz raportów o stanie poszczególnych Gmin wchodzących w skład LGD wynika, że około 3,58 % populacji mieszkańców korzysta z różnych form wsparcia i pomocy społecznej. Łączną liczba osób korzystających z pomocy społecznej wyniosła 3 482 osoby.

Odsetek korzystających z pomocy społecznej jest porównywalny do sytuacji dla Województwa Wielkopolskiego. Na przestrzeni lat widać zmianę w przyczynach korzystania z pomocy społecznej – rzadziej jest to bezrobocie i ubóstwo oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, częściej choroba i niepełnosprawność, a także potrzeba ochrony macierzyństwa. Z badania kondycji rodzin w Wielkopolsce wynika, iż rodziny w najtrudniejszej sytuacji finansowej to przede wszystkim rodziny dotknięte problemem niepełnosprawności i/lub niezdolności do pracy zarobkowej z uwagi na stan zdrowia osób dorosłych prowadzących gospodarstwo domowe. Trudności finansowe przeżywają także jednoosobowe gospodarstwa domowe, zwłaszcza samotne osoby starsze.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w 2020 r. na obszarze LGD

Gmina - ogółem	poniżej kryterium dochodowego - ogółem [osoba]	powyżej kryterium dochodowego - ogółem [osoba]	ogółem [osoba]	Liczba ludności
Żerków	303	37	340	9 911
Nowe Miasto nad Wartą	224	181	405	8 760
Kołaczkowo	75	77	152	5 717
Miłosław	266	249	515	10 050
Nekla	90	121	211	7 702
Pyzdry	191	89	280	6 650
Września	603	976	1 579	48 150
Łącznie	1752	1730	3482	96 940

Dane ze strony GUS- Bank Danych Lokalnych i wyliczenia własne

Wartość wskaźnika - środowiskowa pomoc społeczna na obszarze LGD, zgodnie z wzorem wskazanym w kryteriach wyboru strategii, wynosi 3,494.

Rozwój sektora ekonomii społecznej

Na terenie obszaru LGD „Z Nami Warto" w ramach sektora ekonomii społecznej, działają podmioty z sektora podmiotów o charakterze integracyjnym, które m.in. umożliwiają reintegrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym tj. Zakłady Aktywności Zawodowej, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Centra Integracji Społecznej. Formy te nie są przedsiębiorstwami społecznymi ale mogą przygotowywać do prowadzenia pracy w przedsiębiorstwie społecznym. Wymienić tu należy:

- Warsztaty Terapii Zajęciowej prowadzone przez samorząd gminy Miłosław w Czeszewie;
- Warsztaty Terapii Zajęciowej prowadzone przez stowarzyszenie w Rudzie Komorskiej;

- Warsztaty Terapii Zajęciowej we Wrześni prowadzone przez samorząd gminy Września;
- Zakład Aktywności Zawodowej w Żerkowie prowadzone przez samorząd gminy Żerków;
- Centrum Integracji Społecznej w Nekli powołane przez stowarzyszenie „Pomocna Dłoń" z Nekli;
- Spółdzielnia socjalna Bistro „Przystanek 21" w Pyzdrach;
- Spółdzielnia socjalna „ Region Razem" we Wrześni.

Aktywność kulturalna mieszkańców

Mieszkańcy obszaru LGD mogą korzystać z infrastruktury kulturalnej, do której należą muzea, kina za rogiem, biblioteki, domy kultury. Świetlice wiejskie nadal w małym stopniu są wykorzystywane na organizację imprez kulturalnych czy rekreacyjnych na terenach wiejskich. Jest baza, którą w wielu miejscach będzie należało zmodernizować i doposażyć na potrzeby działań dla dzieci, młodzieży, seniorów lub niepełnosprawnych. Największym problemem jest brak oferty i możliwości spotkania się dla wymienionych grup społecznych, co powoduje niski, powszechny udział mieszkańców wsi w zorganizowanym życiu społecznym.
Innym ważnym aspektem aktywności kulturalnej mieszkańców obszaru, oprócz uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych, jest tworzenie „kultury", należy tu wymienić chóry, orkiestry dęte, koła teatralne itp. oraz twórczość artystów amatorów. Na terenie obszaru działa 6 orkiestr dętych i kilka zespołów tanecznych. Natomiast nie ma żadnej zorganizowanej formy np. zajęć w domach kultury dla zainteresowanych, dorosłych osób, które chciałyby rozwijać swoje talenty. Nie ma także żadnej zorganizowanej promocji lokalnych artystów.

Aktywność społeczna mieszkańców

Na obszarze LGD „Z Nami Warto" na koniec 2020 roku było zarejestrowanych ok. 260 różnych organizacji pozarządowych, w tym:
63 stowarzyszeń;
14 stowarzyszeń zwykłych;
5 fundacji;
20 klubów sportowych;
47 uczniowskich klubów sportowych
32 Ochotnicze Straże Pożarne
85 KGW

Przy Starostwie Powiatowym we Wrześni działa Forum Organizacji Pozarządowych Powiatu Wrzesińskiego. Jedną z form dofinansowania działalności organizacji pozarządowych są otwarte konkursy ofert na realizację zadań publicznych, co sprawdza się we wszystkich gminach.
Zwrócono uwagę, że część istniejących organizacji pozarządowych działa okazjonalnie i specjalizują się w działaniach tylko na rzecz określonej grupy społecznej. Słabą stroną jest niska współpraca stowarzyszeń między sobą, co potwierdza niewielkie zaangażowanie ich w Forum Organizacji Pozarządowych.
Zaobserwowano, że coraz liczniej mieszkańcy obszaru uczestniczą w różnorodnych działaniach proponowanych przez samorządy i lokalne stowarzyszenia. Sprzyjają temu liczne imprezy kulturalne, rekreacyjne i sportowe. Jednak trudno mówić o społeczeństwie obywatelskim na naszym obszarze.
Koniecznym jest propagowanie, uczenie współpracy istniejących organizacji pozarządowych, lokalnych liderów, grupy nieformalne oraz wspieraniu ich w działaniu i prowadzeniu stowarzyszenia lub fundacji.
Podejście LEADER powinno być potraktowane jako okazja do aktywizowania mieszkańców, najłatwiej uzyskać to w sferze kultury, sportu i rekreacji, aktywności seniorów i osób niepełnosprawnych, co docelowo ma prowadzić do kształtowania się społeczeństwa obywatelskiego, w którym mieszkańcy wpływają na sprawy lokalnej społeczności.
Dla osiągnięcia tego celu potrzebne są jednak, mające odpowiedni standard, dobrze wyposażone obiekty społeczno-kulturalne, których jest coraz więcej na naszym obszarze, ale ze względu na brak rozwiązań systemowych i brak środków finansowych nie są w pełni wykorzystane.

Na obszarze LGD istnieje rozbudowana baza sportowo - rekreacyjna sprzyjająca podejmowaniu przez mieszkańców obszaru aktywności sportowe i rekreacyjne. W roku 2020 na terenie obszaru istniało co najmniej 20 klubów sportowych (KS) oraz 47 Uczniowskie Kluby Sportowe (UKS). Główna oferta istniejących klubów skierowana jest do dzieci i młodzieży. Jak się okazuje inne formy aktywności najlepiej funkcjonują tam gdzie powstają z inicjatywy samych zainteresowanych, bez potrzeby zakładania jakichkolwiek form prawnych dla ich działalności. Pozostaje tylko umożliwienie im korzystania z istniejącej już infrastruktury sportowej bez dodatkowych kosztów lub wymogów formalizowania działalności.

Organizacje działające w sektorze społecznym i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego zajmują się przede wszystkim organizowaniem czasu wolnego w formie warsztatów i wydarzeń sportowo-rekreacyjnych, ale także biorą udział w kultywowaniu lokalnych tradycji i ochronie dziedzictwa kulturalnego i historycznego.
Gminy z obszaru LGD realizują programy współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami działalności pożytku publicznego. Współpraca odbywa się na zasadach pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji, jawności. Potencjał organizacji pozarządowych oraz bliskość tematyczna przedmiotu ich działalności z zadaniami gminy, jednoznacznie wskazuje na możliwość lepszego zaspokajania potrzeb zbiorowych wspólnym wysiłkiem jednostki samorządu terytorialnego i tych organizacji (ustalenia ze spotkań). Ze względu na działanie w małych wspólnotach bardzo często ma charakter roboczy bazujący na cennych, bezpośrednich, personalnych relacjach. Daje to szanse na budowanie kapitału społecznego, umocnienie w świadomości społecznej poczucia odpowiedzialności za siebie, swoje otoczenie i wspólnotę lokalną, stworzenie warunków do zwiększenia aktywności społecznej mieszkańców gminy oraz uzupełnienie działań w zakresie nieobejmowanym przez struktury samorządowe.

Przegląd działań samorządów oraz dane ze spotkań konsultacyjnych wskazują na rosnący z roku na rok zakres współpracy samorządu i organizacji pozarządowych. Współpraca ta obejmuje: realizację zadań zleconych w formule konkursowej, wsparcie finansowe, wsparcie merytoryczne (najczęściej w formie pomocy przy przygotowaniu wniosków), udostępnianie pomieszczeń, sprzętu, pożyczki, poręczenia itp.

We wszystkich Gminach w 2020 r zostały zorganizowane otwarte konkursy ofert na realizację zadań publicznych w obszarach społecznych, kulturalnych, sportowych, polityki społecznej i przeciwdziałania uzależnieniom. Aktywność Gmin w zakresie wsparcia finansowego działalności pożytku publicznego w 2020 r. kształtowała się różnie. Wg. danych z przeglądu programów współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami działalności pożytku publicznego zakres kwot przekazywanych na konkursy wynosił od 1 tysiąca do 10 tysięcy.

Na podkreślenie zasługują obszary wskazywane w trakcie warsztatów przez organizacje pozarządowe jako istotne dla ich funkcjonowania: większy dostęp do środków finansowych na aktywizację, uproszczenie procedur biurokratycznych, rozwój współpracy pomiędzy samorządami i organizacjami pozarządowymi oraz mieszkańcami, współpraca pomiędzy różnymi organizacjami. Doświadczenia części samorządów pozwalają na wykorzystanie dobrych praktyk i uczynienie z organizacji pozarządowych w całym LGD kluczowego partnera społecznego o dużym potencjale aktywizacyjnym.

4.1.2 INFRASTRUKTURA

Ta części diagnozy będzie poświęcona dostępności małej, ogólnodostępnej infrastruktury, z której mogą korzystać mieszkańcy, jest to zależne tylko od ich możliwości i chęci. Zalicza się do niej: ośrodki kultury, świetlice wiejskie, biblioteki, otwarte miejsca spotkań, place zabaw, boiska, amfiteatry, parki itp.

Te miejsca powinny służyć aktywacji, integracji, animacji, rekreacji lub działalności kulturalnej i właśnie stan i wykorzystanie tych obiektów może być zależny od realizacji LSR.

Ośrodki aktywności mieszkańców obszarów

Wyszczególnienie	Kołaczkowo	Miłosław	Pyzdry	Nekla	Żerków	Nowe Miasto nad Wartą	Września (obszar wiejski)
Świetlice wiejskie	12	15	11	3	17	10	25
Świetlice środowiskowe, w tym socjoterapeutyczne	0	0	4	3	5	1	15

Stan na 30.04.2023 r., informacje z gmin

Baza sportowo - rekreacyjna

Wyszczególnienie	Kołaczkowo	Miłosław	Pyzdry	Nekla	Żerków	Nowe Miasto nad Wartą	Września (obszar wiejski)
Kryta pływalnia	0	0	0	0	0	0	0
Basen odkryty	0	1	0	0	1	0	0
Boiska sportowe ogólnodostępne	12	10	6	7	9	14	15
Place zabaw	14	20	13	17	12	21	29
Korty tenisowe	1	3	1	0	2	2	1
Sale gimnastyczne ogólnodostępne	2	2	5	3	4	5	5
Wypożyczalnia sprzętu wodnego	0	2	3	0	4	0	0
Oznakowane szlaki do Nording Walking	0	0	0	0	0	28,6	0
Siłownie na wolnym powietrzu	5	12	4	3	2	10	12
Przystanie na Warcie, w tym pomosty sezonowe	0	2 pomosty	1 przystań	0	1 pomost	1 port rzeczny	0
Wypożyczalnie rowerów	1	0	0	0	1	1	0

stan na 30.04.2023r., informacje z gmin

Infrastruktura Sportu i Rekreacji - problemy zdrowotne związane z brakiem aktywności ruchowej mają charakter globalny i wymagają kompleksowego podejścia zorientowanego w kierunku profilaktyki zdrowia. Z badań (dane dla Polski) wynika, że jedynie niespełna połowa badanych uczestniczyła w zajęciach sportowych lub rekreacji ruchowej, natomiast 56% nigdy nie ćwiczyło ani nie uprawiało sportu. Normy dotyczące poziomu aktywności fizycznej w czasie wolnym rekomendowane przez Światową Organizację Zdrowia spełnia natomiast jedynie 16,1% Polaków w wieku 15-69 lat, odsetek ten maleje wraz z wiekiem, ale w ostatnich latach spada także drastycznie wśród nastolatków. W związku z powyższym konieczne jest zapewnienie dostępu do obiektów umożliwiających uprawianie rekreacyjnej i amatorskiej formy sportu w tym przyszkolnych, wielofunkcyjnych boisk sportowych, urządzeń rekreacyjnych, siłowni na świeżym powietrzu, skateparków, itp. oraz zapewnienie zajęć aktywizacyjnych w tym obszarze. Uwarunkowania te mają szczególne znaczenie na terenach wiejskich, gdzie nadal funkcjonują stereotypy, zgodnie z którymi sport i rekreacja nie są potrzebne na wsi, bo rekompensuje je praca fizyczna. Odsetek dzieci i młodzieży pracujących fizycznie na wsi spada z roku na rok, pojawiają się problemy z otyłością i innymi chorobami cywilizacyjnymi. Oprócz zapewnienia

infrastruktury w tym zakresie konieczne są intensywne działania promujące postawy prozdrowotne (w tym ruch) wśród mieszkańców i bezpośrednio ich aktywizujące. W poszczególnych gminach infrastruktura w tym zakresie była rozbudowywana w ostatnich latach i większość miejscowości posiada co najmniej podstawowe obiekty – konieczne są miejscowe modernizacje, uzupełnienia w wyposażeniu oraz zapewnienie osób (trenerów) prowadzących zajęcia.

Obiekty infrastruktury kultury - zadaniem własnym gmin jest zapewnienie obywatelom dostępu do kultury, udział w kulturze to nie jedynie rozrywka i rekreacja, ale także ważny element budowania lokalnych tożsamości oraz kapitału społecznego. Na obszarach wiejskich konieczne jest umożliwienie dostępu do różnych form aktywizacji mieszkańców m.in. poprzez uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych, jak również budowanie tożsamości lokalnej w oparciu o wspólną kulturę.

Na obszarze LGD placówki kulturalne to: 21 bibliotek, 6 gminnych centrów kultury oraz liczne świetlice wiejskie i remizy OSP, stanowiące miejsca spotkań i aktywności mieszkańców.
Obiekty są w różnym stanie technicznym, część wymaga remontów oraz zakupu wyposażenia. Obok aspektów infrastrukturalnych ważną potrzebą jest zapewnienie wsparcia na prowadzenie zajęć aktywizacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych, edukacyjnych - w tych obiektach.

Obszar objęty LSR charakteryzuje się dobrze rozwiniętą infrastrukturą edukacyjną. Szkoły podstawowe są wyremontowane (w znacznym stopniu przeprowadzono głęboką termomodernizację z elementami OZE). Występują punktowe braki w dostępie do infrastruktury sportowej. Od kilku lat rozbudowywana jest infrastruktura przedszkolna. W części gmin i miejscowości funkcjonuje opieka żłobkowa, która jest wolno rozwijana. Mieszkańcy i władze samorządowe wyraźnie wskazują na znaczenie opieki żłobkowej oraz przedszkolnej jako czynników bezpośrednio wpływających na poprawę sytuacji demograficznej i konieczności jej rozwijania oraz uzupełniania ofertą zajęć komplementarnych.

4.1.3 ŚRODOWISKO

Na terenie obszaru istnieją korzystne warunki do wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym:

- energii wiatru — teren powiatu wrzesińskiego należy do II strefy wietrzności
- energii geotermalnej — powiat wrzesiński położony jest w szczecińsko-łódzkim okręgu geotermalnym
- biomasy — ze względu na znaczny udział użytków rolnych i produkcji rolniczej
- energii słonecznej — obszar należy do II strefy promieniowania słonecznego
- energii wody — oparta m.in. o potencjał rzeki Warty i jej dopływów

Obecnie na terenie obszaru LGD korzysta się z energii odnawialnej pochodzącej z elektrowni wiatrowych, znajduje się kilkadziesiąt elektrowni wiatrowych oraz z licznych instalacji fotowoltaicznych. Rozpoczynają też działalność biogazownie. Nie występują instalacje energetyki wodnej, geotermalnej, ani elektrownie wykorzystujące biomasę.
Na terenie obszaru notuje się wzrost liczby instalacji OZE oraz ich mocy, szczególnie zauważalny na zabudowie prywatnej i publicznej.

Niezaprzeczalnym faktem jest niezadowalająca ilość zasobów wodnych w obszarze – Wielkopolska stepowieje, deficyt opadów jest dotkliwy dla mieszkańców, rolnictwa i gospodarki. W związku z tym jest potrzeba podejmowania działań do zatrzymywania wody opadowej, gromadzenia i opóźniania jej odpływu.
Zagrożeniem dla regionu jest także zwiększająca się częstotliwość i intensywność występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych, takich jak opady nawalne, mogące powodować podtopienia/powodzie o każdej porze roku, czy huragany. Możliwość wystąpienia powodzi dotyczy stosunkowo niewielkich obszarów.

Jakość powierzchniowych na terenie obszaru LGD wolno ulega poprawie, m.in. dzięki inwestycją w wymianę „kopciuchów" na źródła ogrzewania niskoemisyjne, powszechnie dofinansowywane ze środków WFOŚiGW i NFOŚiGW oraz budżetów części gmin.

Gospodarka odpadami, pomimo systematycznej poprawy, nadal wymaga działań mających na celu podniesienie jej efektywności. Dotyczy to m.in. lepszej organizacji zbiórki odpadów komunalnych, ale też edukacji mieszkańców w zakresie segregowania odpadów.
Prognozuje się, że w najbliższych latach pojawiać się będą coraz częściej zagrożenia wynikające ze zmian klimatycznych, w szczególności ekstrema temperatury, większa intensywność opadów mogąca powodować powodzie o każdej porze roku, wzrost częstotliwości i intensywności huraganów, a także częstsze występowanie susz oraz związanych z tym strat w produkcji rolnej i zwiększonego ryzyka pożarów lasów.
Zmiany klimatu wpływają również na stan różnorodności biologicznej – zasięg występowania gatunków, ich cykle rozrodcze, okresy wegetacji i interakcje ze środowiskiem. Spodziewane ocieplenie klimatu spowoduje migrację gatunków, w tym obcych inwazyjnych, głównie z Europy Południowej, Afryki Północnej, Azji, wraz z równoczesnym wycofywaniem się tych gatunków, które nie są przystosowane do wysokich temperatur, a dobrze znoszą ostre mrozy. Negatywne skutki zmian klimatu to również nasilenie się zjawiska eutrofizacji wód śródlądowych, zwiększenie zagrożenia dla życia i zdrowia ludzi w wyniku stresu termicznego i zanieczyszczeń powietrza, większe zapotrzebowanie na energię elektryczną w porze letniej, zmniejszenie możliwości chłodzenia elektrowni cieplnych, czego skutkiem może być spadek ich mocy produkcyjnej i przeciążenie sieci energetycznej.
Zmiany klimatu powodować będą różne skutki dla miast, w tym w zakresie systemów transportowych czy kanalizacyjnych. Wpływać będą również na system opieki zdrowotnej, co jest szczególnie widoczne w przypadku takich zdarzeń jak fale upałów. Miasta tworzą „wyspy ciepła", gdzie temperatura jest wyższa niż na obszarach wiejskich. Stwarza to zagrożenie dla zdrowia i życia mieszkańców, w szczególności osób starszych.
Zmiany klimatyczne będą wpływać na wzrost zasięgu terytorialnego upraw ciepłolubnych, zwiększenie popytu na nowe produkty, np. na urządzenia chłodnicze i klimatyzacyjne, rozwój „zielonej gospodarki", „zielonych innowacji", ekoprojektowania itp.

Bardzo istotnymi inicjatywami na obszarze LGD jest funkcjonowanie jednego porozumienia w formie Wrzesińskiego Klastra Energii oraz jednej spółdzielni energetycznej w Żerkowie. Celem funkcjonowania tych nowych form współpracy jest zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego poprzez zmniejszenie energochłonności gospodarki oraz zwiększenie wykorzystania źródeł OZE.

Samorządy oraz mieszkańcy w ciągu ostatniej dekady poczynili szereg inwestycji w zakresie ograniczenia emisji oraz energooszczędności. W szczególności były to głębokie termomodernizacje budynków publicznych i prywatnych, nowe niskoemisyjne systemy ogrzewania chłodzenia (gaz, pompy ciepła, pelet), montaż instalacji OZE – instalacje solarne do C.W.U instalacje PV.

4.1.4 TRADYCJA I PRZYSZŁOŚĆ

Tradycja

Historia 7 gmin jest bogata. W dużym stopniu jest ona zdeterminowana dawnymi granicami zaborów, osadnictwem olęderskim, trzema religiami: katolicką, żydowską i ewangelicką, zrywami powstańczymi lub słowiańskimi śladami osadnictwa. Ośrodkami, które wiodą prym w badaniu, zachowaniu i popularyzowaniu wiedzy o historii obszaru są: Muzeum Pierwszych Piastów – Gród w Grzybowie, Muzeum im. Dzieci Wrzesińskich we Wrześni, Muzeum Regionalne w Pyzdrach, oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu – Muzeum im. Adama Mickiewicza w Śmiełowie, Izba pamięci Wł. Reymonta w Kołaczkowie oraz Izba Pamięci Mickiewiczowskiego Parku Kulturowego w Lubini Małej gm. Żerków.
Bogactwo zabytków, w tym sakralnych, dworków, pałaców, nieczynnych już cmentarzy i innych świadczy o znaczeniu miejscowości i rodów szlachecki w historii wielkopolski. Najczęściej te obiekty wymagają renowacji, która jest pilna i niezbędna do pielęgnowania historii naszego obszaru.
Ważnym elementem upowszechniania wiedzy o przeszłości jest Szlak rowerowy Osadnictwa Olęderskiego, oznakowany w terenie w gm. Nekla i publikacji na temat olędrów w dawnej puszczy pyzdrskiej realizowane przez Lokalną Organizację Turystyczną "Puszcza Pyzdrska".

Najwięcej obiektów zabytkowych znajduje się na terenie gminy Września – zarówno pod względem zabytków architektury, jak i parków oraz cmentarzy. Z kolei najmniej zabytków posiada gmina Nekla.
Należy zauważyć, że najcenniejsze zabytki nieruchome znajdują się we Wrześni, Pyzdrach oraz Miłosławiu.
Układy urbanistyczne tych miast zostały wpisane do rejestru zabytków.
Najbardziej wartościowe są:

- Kościół farny we Wrześni wraz z wyposażeniem,
- Kościół farny i klasztorny w Pyzdrach wraz z wyposażeniem,
- muzeum w Pyzdrach oraz ekspozycja w wiatraku holenderskim,
- Kościół w Żerkowie i Lgowie,
- Oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu – Pałac w Śmiełowie,
- muzeum we Wrześni,
- zabudowa wsi Radliniec gm. Nowe Miasto nad Wartą,
- Gotycki kościół z XV wieku z renesansowym wyposażeniem w Nowym Mieście nad Wartą,
- Zespół pałacowo – parkowy w Nekli
- Zespół Pałacowo – Parkowy im. Kościelskich w Miłosławiu,
- Pałac Reymonta w Kołaczkowie,
- liczne kościoły drewniane na obszarze LGD,
- odtworzony gród piastowski w Grzybowie,

Obiekty zabytkowe wymagają stałej opieki, w tym prac konserwatorskich i renowacyjnych, cześć z nich stanowi potencjał do rozwoju turystyki i zachowania pamięci o lokalnej historii.

Przyszłość

Wielkopolska będzie zmieniać się przez najbliższą dekadę dzięki innowacjom, ale nie tylko cyfrowym czy technologicznym, lecz również społecznym.

Kluczowe znaczenie będzie miało wsparcie podmiotów gospodarczych w prowadzeniu badań na najwyższym poziomie i łatwiejszym wchodzeniu na rynek z innowacyjnym produktem, zintensyfikowanie powiązań i przepływów między edukacją a gospodarką oraz stawianie na śmiałe inicjatywy. Dzięki wykorzystaniu atutów płynących z osiągnięć naukowych i technicznych, rozwój gospodarki Wielkopolski i poprawa warunków życia będą odbywać się w warunkach bardziej zrównoważonego, przyjaznego dla środowiska i niskoemisyjnego wzrostu. Wszyscy Wielkopolanie powinni mieć możliwość skorzystania z innowacji i pozytywnych efektów postępu gospodarczego. Ale mieszkańcy muszą też przekonać się do stosowania nowych stylów życia, pracy i komunikacji. Jednocześnie istotne jest zapewnienie ułatwień w dostosowaniu się do życia w społeczeństwie i włączenie społeczne tych mieszkańców, którzy radzą sobie gorzej w zmieniającej się rzeczywistości. Czytamy w strategii dla Wielkopolski

W procesie przygotowania LSR postawiono pytanie jakie działania powinny być uznane za takie, które mogą nas przygotować do przyszłości i mogą być realizowane na poziomie LSR. Uznano, że właśnie myślenie o przyszłości połączone jest z innowacyjnością, którą następująco zdefiniowano:

Innowacyjność rozumie się jako zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze LSR produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, kulturowych czy społecznych.

W ten sposób zachęca się do wprowadzania rozwiązań ciekawych, niepowszechnych na naszym obszarze, być może zaobserwowanych w innych miejscach. Uznaliśmy, że to co inne- nowe – innowacyjne może przygotować mieszkańców na przyszłość, gdzie proponowane rozwiązania będą powszechne.

4.2 Określenie grup docelowych istotnych z punktu widzenia realizacji LSR

Najszerszą z grupy docelowych w LSR są mieszkańcy - interwencja przewidziana w ramach LSR ma włączający charakter, dlatego też skierowana jest do wszystkich mieszkańców obszaru LGD, obejmuje m.in.: osoby fizyczne, rolnicy, osoby wykluczone społecznie, liderzy lokalni, osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające

osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną oraz grupy nieformalne, których siedziba lub ich oddział znajduje się na obszarze objętym LSR, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego.

W ramach partycypacyjnie przeprowadzonej diagnozy LSR, zdefiniowano trzy grupy mieszkańców szczególnie istotne dla realizacji LSR:

Grupy istotne dla realizacji LSR.	Uzasadnienie	Dedykowane przedsięwzięcia
Osoby do 25 roku życia - Dzieci i młodzież	Przeciwdziałanie depopulacji obszaru LGD wymaga tworzenia korzystnych warunków rozwojowych dla dzieci i młodzieży. Pozytywnie oceniana edukacja wymaga uzupełnienia o ofertę zajęć dodatkowych, rozwijających potencjały dzieci. Jednocześnie oferta taka przekłada się na decyzje młodych ludzi o pozostaniu w rodzinnych miejscowościach i zakładaniu tu rodzin.	P.1.1.Rozwój lub doposażenie istniejącej małej infrastruktury publicznej niezbędnej do integracji i aktywizacji lokalnej społeczności P.1.2. Aktywizacja dzieci i młodzieży obszaru
Seniorzy - Osoby powyżej 60 roku życia	Szybko postępujące starzenie się społeczeństwa sprawia, że liczba seniorów rośnie (ponad ¼ mieszkańców obszaru LGD). Dobrostan psychofizyczny seniorów wiąże się bezpośrednio z ich aktywnością społeczną. Zapewnienie zajęć dla seniorów, a tym samym kontaktów społecznych przyczynia się do ich lepszej kondycji, a także stanowi odciążenie dla domowników. W części projektów międzypokoleniowych istnieje szansa na wykorzystanie potencjału i doświadczeń seniorów.	P.1.1.Rozwój lub doposażenie istniejącej małej infrastruktury publicznej niezbędnej do integracji i aktywizacji lokalnej społeczności P.1.3. Aktywizacja seniorów
Lokalni liderzy - Osoby z sektora społecznego, publicznego i działające na rzecz lokalnych społeczności	Lokalni liderzy animują aktywność społeczną, to dzięki nim możliwe jest włączanie mieszkańców w różne działania i budowanie lokalnych wspólnot i partnerstw. Osoby te funkcjonują w sferze organizacji pozarządowych (KGW, OSP, Stowarzyszeń, Rad sołeckich, Fundacji), działają w strukturach samorządowych: sołtysi, radni i instytucjach publicznych	P.1.4. Wsparcie działalności liderów społecznych

5 Spójność, komplementarność i synergia

5.1 Zgodność i komplementarność LSR z dokumentami strategicznymi

LSR została opracowana przy zachowaniu komplementarności i spójności z zapisami następujących dokumentów strategicznych wyższego rzędu:

- Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego 2030
- Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

W analizie dodatkowo uwzględniono dokumenty planistyczne poszczególnych gmin wchodzących w skład LGD. W poniższych tabelach wskazano zgodność i komplementarność celów LSR z celami strategii wyższego rzędu.

Zgodność celów LSR z Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego 2030		
Cel 1. „Z Nami Warto" dla mieszkańców - Aktywizacja społeczna mieszkańców	**Cel 2. „Z Nami Warto" dla środowiska - Działania na rzecz środowiska**	**Cel 3. „Z Nami Warto" dla tradycji i nowoczesności**
Cel operacyjny - Rozwój społeczny Wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych regionu. Zgodność celów w wymiarze Społecznym. Dążenie do włączenia społecznego mieszkańców oraz podejmowanie działań aktywizujących i integrujących lokalną społeczność. Zgodność celów w zakresie wspierania infrastruktury turystyki, kultury i infrastruktury społecznej dla mieszkańców.	3. Cel operacyjny - Rozwój infrastruktury z poszanowaniem środowiska przyrodniczego Wielkopolski. Zgodność celów w zakresie wspierania rozwiązań dla środowiska, podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców i prowadzenie działań edukacyjnych. Rozwoju tzw. zielonej energii poprzez wspieranie inicjatywy w kierunku energooszczędności i rozwój energetyki opartej na alternatywnych źródłach energii.	2 Cel operacyjny - Rozwój społeczny Wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych regionu;1.1. Zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu. Zgodność celów w zakresie wspierania innowacyjnych rozwiązań i poszanowania dla tradycji.
ZGODNOŚĆ CELÓW LSR Z PLANEM STRATEGICZNYM dla WPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ 2023-2027		
Cel 1. „Z Nami Warto" dla mieszkańców - Aktywizacja społeczna mieszkańców	**Cel 2. „Z Nami Warto" dla środowiska - Działania na rzecz środowiska**	**Cel 3. „Z Nami Warto" dla tradycji i nowoczesności**
Cel strategiczny 8. Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa, w tym w szczególności:		
CS.8.P.4. - Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej; CS.8.P.6. Poprawa dostępu do usług publicznych w zakresie opieki, zdrowia, kultury i dziedzictwa kulturowego; CS.8.P.10.Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich; CS 8.P 8. Poprawa form współpracy na obszarach wiejskich w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym; CS.8.P.12. Zaangażowanie młodych w życie lokalne, w tym w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczność.	CS.8.P.13 Rozwój wiedzy/ umiejętności: cyfryzacja. Oszczędność zasobów, przedsiębiorczość, środowisko, klimat	CS 8.P.11. Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacje i wykorzystanie potencjału endogenicznego; CS 7.P6. Poprawa dochodu młodych rolników
ZGODNOŚĆ CELÓW LSR Z KRAJOWĄ STRATEGIĄ ROZWOJU REGIONALNEGO 2030		
Cel 1. „Z Nami Warto" dla mieszkańców - Aktywizacja społeczna mieszkańców	**Cel 2. „Z Nami Warto" dla środowiska - Działania na rzecz środowiska**	**Cel 3. „Z Nami Warto" dla tradycji i nowoczesności**
Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, Cel szczegółowy 1.5: Rozwój	Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.	Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów (w tym 1.5.3. Infrastruktura społeczna) Cel 2 wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych Cel szczegółowy: 2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego (w tym 2.1.3. Zwiększanie zasobów rynku pracy i rozwój kapitału społecznego) Zgodność celów w wymiarze społecznym. W obszarze społecznym zapewnianie usług społecznych, zwiększenie dostępności oferty dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami. Zgodność celów w wymiarze społecznym poprzez poprawę dostępności infrastruktury na wsi, m.in. w celu stworzenie warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej.	Zgodność w obszarze środowiskowym w zakresie konieczności podejmowania działań ochrony środowiska, dostosowań do zmian klimatu, wykorzystania nowych technologii.	Zgodność w obszarze środowiskowym w zakresie konieczności podejmowania działań ochrony środowiska, dostosowań do zmian klimatu, wykorzystania nowych technologii.

Cele LSR oraz zdefiniowane w ich ramach przedsięwzięcia są spójne z celami kluczowych strategii wyższego rzędu. Z jednej strony interwencja przewidziana w LSR bezpośrednio wpisuje się w kluczowe kierunki rozwoju definiowane na poziomach: wspólnotowym, krajowym i regionalnym. Z drugiej strony lokalne działania zaplanowane w ramach LSR, dzięki swojemu oddolnemu charakterowi zapewniają komplementarną interwencję, jak najlepiej dopasowaną do potrzeb i w sposób szczególny uwzględniającą aspekty przestrzenne. Terytorializacja stanowiąca jedno z priorytetowych narzędzi polityki spójności znajduje tu swój praktyczny wyraz poprzez zastosowanie wielofunduszowego RLKS.

LSR ma lokalny charakter, jednak odnosi się do poziomu ponadgminnego, w trakcie procesu strategicznego dokonano przeglądu dostępnych strategii gminnych przede wszystkim w aspekcie komplementarności planowanych działań na poziomie gmin. Cele LSR wpisują się w następujące cele wynikające ze strategii rozwoju poszczególnych gmin.

Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Pyzdry na lata 2021-2025
Cel operacyjny 1.3: Rozwój i modernizacja infrastruktury wpływającej na jakość życia
Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027
Cel strategiczny 1: Zwiększenie potencjału rozwojowego w oparciu o wewnętrzny kapitał miasta i gminy września; Cel strategiczny 2: Intensyfikacja działań na rzecz rozwoju infrastruktury technicznej przy zachowaniu wysokiej jakości środowiska przyrodniczego; Cel szczegółowy 3.4.: Integracja społeczności, większy udział mieszkańców w życiu gminy; Cel szczegółowy 3.5.: Wzmocnienie pozycji kultury jako elementu przewagi konkurencyjnej Września.
Strategia Rozwoju Gminy Nekla na lata 2022-2030
CEL I: Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Nekla dzięki rozwiniętej infrastrukturze, zapewniającej bezpieczeństwo, ochronę środowiska i spójność przestrzenną CEL III: Bogata oferta usług społecznych dostosowana do potrzeb wszystkich mieszkańców Gminy Nekla, zapewniająca wysoki poziom edukacji, rozwój kulturalno-sportowy oraz opiekę społeczną na najwyższym poziomie
Strategia Rozwoju Gminy Miłosław na lata 2016-2022

Cel strategiczny 3 - Nowoczesna Infrastruktura i funkcjonalna przestrzeń publiczna
Cel strategiczny 4 - Świadome korzystanie z zasobów środowiska;
Strategia Rozwoju Gminy Kołaczkowo 2015 - 2025
Cel strategiczny 1. Zapewnienie dogodnych warunków życia na terenie Gminy Cel strategiczny 3. Zapewnienie wysokiego poziomu usług społecznych.
Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Żerków
Cele strategiczne: 1. Osiągnięcie wysokiego standardu zamieszkania, pracy i wypoczynku; 2. Wykształcenie funkcji ponadlokalnych – turystyka, kultura i produkcja ekologiczna; 3. Wzmocnienie lokalnych więzi społecznych i wykreowanie wśród mieszkańców silnego poczucia tożsamości z dziedzictwem kulturowym i gospodarczym miasta i gminy.
Strategia Rozwoju Gminy Nowe Miasto nad Wartą na lata 2021 - 2030
Cele strategiczne: 1.Wysoka jakość życia i wykorzystanie potencjału lokalnej społeczności 3. Wzrost atrakcyjności przestrzennej

Cele zdefiniowane w LSR pozostają w zgodności z wyzwaniami i priorytetami rozwojowymi jakie zdefiniowały w swoich strategiach poszczególne gminy. Szczególnie wyraźnie rysuje się to w obszarze wsparcia społeczności lokalnej poprzez jej aktywizację i zapewnienie warunków infrastrukturalnych oraz budowanie kapitału społecznego. Część przewidzianych przedsięwzięć ma charakter komplementarny, co pozwoli na wykorzystanie efektu synergii interwencji lokalnej (poziom gminy) i ponadlokalnej (poziom LGD).

5.2 Opis sposobu integrowania sektorów, partnerów, zasobów, branż

W LSR, przy szerokim zaangażowaniu interesariuszy, określono cele i przedsięwzięcia, które w spójny i kompleksowy sposób dedykowane są różnym grupom odbiorców. Partycypacyjna formuła pracy nad LSR zapewniła integrację sektorów i partnerów, a zaplanowane cele i przewidziane w nich przedsięwzięcia integrują zasoby i branże.

Partnerska współpraca pomiędzy sektorem społecznym, gospodarczym i publicznym jest fundamentem do realizacji LSR i wspólnego osiągania rezultatów odpowiadających oczekiwaniom lokalnej społeczności. Przejawy tej współpracy potwierdzające integrację to: wspólne podejmowanie decyzji, synergiczne wykorzystywanie zróżnicowanych potencjałów poszczególnych sektorów (zasoby, wiedza, kompetencje, relacje), współfinansowanie realizowanych projektów. W relacjach partnerom przyświecają kluczowe zasady współpracy: równość partnerów, funkcjonalność (elastyczne struktury zarządzania), sieciowanie, zasada zachowania śladu rewizyjnego, otwarta komunikacja i zasada organizacyjnego uczenia się.

Atutem LSR jest integracja na poziomie lokalnym trzech źródeł finansowania w ramach RLKS o komplementarnym charakterze (EFRROW, EFRR i EFS+). Pozwala to na kompleksową interwencję (szersza integracja tematyczna) obejmującą odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby zarówno w obszarze wsparcia infrastrukturalnego jak i budowy kapitału społecznego przez aktywizację, inkluzję. Większa alokacja środków (3 fundusze) daje szanse na osiągnięcie rezultatów o większym i trwalszym oddziaływaniu. Kolejną korzyścią jest budowanie potencjału instytucjonalnego LGD oraz zasobu kompetencji u interesariuszy LGD poprzez procesy aplikowania i realizacji projektów.

Przyjęty sposób wdrażania LSR, koordynacja tematyczna i terminowa naborów, wykorzystywanie rezultatów wcześniejszych projektów, koordynacja działań różnych beneficjentów przyczynia się do integracji sektorów, partnerów i zasobów. Integracja tych branż i obszarów wzmacnia lokalną społeczność.

Zinstytucjonalizowanym przejawem integracji jest Rada LGD reprezentująca poszczególne sektory (bez dominacji

żadnego z nich) oraz różne samorządy. Instrument ten niejako „zmusza" interesariuszy do dialogu i poszukiwania konsensusu lub kompromisu w procesie decyzyjnym. Przestrzennym przejawem integracji jest objęcie LSR spójnego obszaru 7 podobnych samorządów oraz realizacja części projektów na obszarze kilku gmin co bezpośrednio przyczynia się do poprawy dostępu do usług i infrastruktury, zmniejszania kosztów, a jednocześnie integruje obszar. Kluczowym obszarem integracji, wyraźnie widocznym już w poprzednich LSR i intensywnie rozwijanym obecnie, jest aktywowanie współpracy sektora publicznego z organizacjami pozarządowymi. Współpraca ta może być zobrazowana poprzez trójkąt relacji obejmujący samorząd (koordynator i inicjator) organizacje pozarządowe (inicjator i realizator) oraz mieszkańcy (beneficjenci działań). Korzyści z tej współpracy wykraczają poza działania LGD komplementarne przedsięwzięcia samorządów i organizacji pozarządowych przyczyniają się do synergicznych efektów i budowania kapitału społecznego. W toku prac nad LSR uznano, że optymalną formułą wdrażania będą konkursy, które zapewnią równy i transparentny dostęp do wsparcia wszystkim interesariuszom LGD.

5.3 Wartość dodana podejścia LEADER

Wieloletnie doświadczenie LGD i jego interesariuszy pozwoliło na optymalne wykorzystanie potencjału podejścia LEADER, w zakresie każdego z jego elementów i osiągnięcie dzięki temu wymiernych korzyści dla rozwoju obszaru LGD, kluczowe z nich to:

− **Oddolność** - szeroki udział społeczności lokalnej w przygotowaniu, a docelowo w realizacji LSR (szczegółowo opisany w rozdziale 3), dobór zakresów wsparcia wynikający z dogłębnej diagnozy (dane statystyczne, warsztaty, ankiety, wywiady, analiza potencjałów i wyzwań, określenie grup docelowych) gwarantuje ich adekwatność.

− **Terytorialność** – LSR obejmuje spójny obszar, aby zapewnić jak największy potencjał rozwojowy, przy zachowaniu spójności celów, zastosowanie wielofunduszowego RLKS pozwala dopasować interwencje do potrzeb terytorium, spójność obszaru daje szanse na koncentrację wsparcia w kluczowych obszarach.

− **Zintegrowanie** - współpraca różnych grup interesu, integracja komplementarnych zakresów wsparcia, zasobów, partnerów, obszaru (opisane powyżej), komplementarność, szczególne uwzględnienie zasad zrównoważonego rozwoju, zasady DNSH oraz zasad niedyskryminacji.

− **Partnerstwo** - LGD działa jako lokalne partnerstwo, w którym uczestniczą różne podmioty z sektora publicznego, społecznego i gospodarczego, inkluzywne podejście do mieszkańców (dedykowany cel 1) oraz ustalenie szerokiego kręgu potencjalnych beneficjentów budują kapitał społeczny; partnerstwo realizowane jest w płaszczyźnie merytorycznej (partycypacyjny proces decyzyjny, korzystanie z kompetencji i doświadczeń partnerów), funkcjonalnej (przygotowanie i realizacja projektów) oraz finansowej (zaangażowanie wkładu własnego);

− **Innowacyjność** – wykorzystanie w procesach partycypacyjnych - innowacyjnych dla LGD narzędzi oraz wyznaczenie celu dedykowanego innowacjom (cel 3).

− **Decentralizacja zarządzania i finansowania** – partycypacyjne struktury zarządcze i procesy decyzyjne w LGD, transparentność procesów wdrażania LSR, finansowanie działań z trzech funduszy umożliwiające realizację szerokiego i komplementarnego względem innych działań zakresu wsparcia.

− **Sieciowanie i współpraca** – permanentna współpraca sektorów i interesariuszy przy zarządzaniu LSR oraz w zakresie projektów, w tym wymiana doświadczeń i rozpowszechnianie dobrych praktyk, wsparcie dedykowane lokalnym liderom, współpraca w ramach forów i stowarzyszeń zrzeszających LGD (np. Wielkopolska Sieć LGD), permanentne uczenie się poprzez zdobywanie kolejnych doświadczeń przez poszczególne organy i Biuro LGD, a przede wszystkim przez LGD rozumiany jako wspólnota interesariuszy działających na rzecz rozwoju lokalnego. Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność integruje i wzmacnia dotychczasowe podejście LEADER z jednej strony dzięki szerszej i synergicznej interwencji z różnych funduszy przyczynia się do aktywizacji

społecznej i lepszego zaspokajania potrzeb, z drugiej strony buduje lokalną tożsamość i kapitał społeczny. LGD, aby zintensyfikować efekty LSR i promować podejście LEADER, będzie w ramach swoich działań: animować rozwój lokalny ściśle współpracując z lokalnymi liderami, wzmacniać partnerstwo, tak aby LGD stało się realnym kreatorem polityki rozwoju obszarów wiejskich i polityki spójności, prowadzić działalność szkoleniową i edukacyjną w kontekście zintegrowanego rozwoju.

6 Cele i wskaźniki

6.1 Powiązanie celów z wynikami analizy potrzeb i potencjałów

W rozdziale IV dokonano szczegółowej analizy problemowej oraz potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR oraz zdiagnozowano grupy docelowe istotne dla realizacji LSR. W oparciu o te ustalenia wyznaczono najważniejsze wyzwania stojące przed LGD i sformułowano cele LSR. Obszar LGD boryka się z problemami horyzontalnymi dotykającymi wielu gmin w Wielkopolsce. Problemy te dotyczą depopulacji, starzenia się społeczeństwa, wykluczenia społecznego części mieszkańców i kwestii środowiskowo-energetycznych. Aby je zminimalizować skoncentrowano się na trzech obszarach, w których interwencja powinna przynieść największe efekty w odniesieniu do nakładów oraz najtrafniej odpowiedzieć na potrzeby społeczne wykorzystując dostępne potencjały. W każdym z obszarów to Mieszkańcy są priorytetem - poprawa warunków ich życia oraz aktywizacja społeczna.

Cele LSR:

Cel 1. „Z Nami Warto” dla mieszkańców - Aktywizacja społeczna mieszkańców

Cel 2. „Z Nami Warto” dla środowiska - Działania na rzecz środowiska

Cel 3. „Z Nami Warto” dla tradycji i nowoczesności

Poniższa matryca prezentuje logikę budowy celów LSR – zdiagnozowane problemy i potencjały/zasoby obszaru stały się podstawą do sformułowania w procesie konsultacji społecznych wyzwań, które zintegrowano w ramach trzech celów.

PROBLEM	POTENCJAŁ/ZASOBY	WYZWANIA	PRZEDSIĘWZIĘCIE	CELE
Punktowe braki w zakresie infrastruktury społecznej, kulturalnej, rekreacyjnej. Bardzo mała ilość obiektów infrastruktury dedykowana młodzieży. Przestarzała części obiektów infrastruktury społecznej Braki w wyposażeniu obiektów społecznych (świetlice wiejskie, remizy OSP, mała architektura, place zabaw itp.). Brak dostępu do darmowego Internetu w miejscach ogólnie dostępnej infrastruktury społecznej. Wysokie koszty energii, ograniczające wykorzystanie obiektów ogólnodostępnych dla mieszkańców **Problemy wskazane w konsultacjach społecznych.**	Istniejąca infrastruktura społeczna (świetlice wiejskie, remizy OSP, mała architektura) Bogate dziedzictwo historyczne (zbytki, szlaki, miejsca pamięci), zasoby przyrodniczo-krajobrazowe oraz kulturowe – potencjał turystyczny weekendowej i rekreacji na terenie obszaru. Istniejąca publiczna infrastruktura kultury, rekreacyjna i sportowa. Duża ilość obiektów, które nie są jeszcze wyposażonych w instalacje OZE.	Modernizacja i doposażenie infrastruktury społecznej (m.in. świetlic wiejskich, obiektów kultury, małej architektury, itp…) Poprawa dostępności obiektów publicznych dla osób z niepełnosprawnościami i seniorów. Powstawanie nowych obiektów dedykowanych dla młodzieży. W miarę możliwości technicznych wyposażanie istniejącej infrastruktury społecznej w darmowy dostęp do Wi-Fi. Montaż instalacji OZE na obiektach użyteczności publicznej w instalacje OZE, dla uzyskania lepszej wydajności tego rodzaju instalacji wskazany jest montaż magazynów energii.	**P.1.1.Rozwój lub doposażenie istniejącej małej infrastruktury publicznej niezbędnej do integracji i aktywizacji lokalnej społeczności**	**Cel szczegółowy 1- „Z Nami Warto” dla mieszkańców - Aktywizacja społeczna mieszkańców**
Znikoma ilość wyjazdów dzieci i młodzieży do dużych, miejskich ośrodków	Możliwość wyrównania szans rozwojowych dla dzieci i młodzieży	Organizacja i sfinansowanie wyjazdów dla dzieci i młodzieży z terenu obszaru LGD i uczestniczenie ich w zajęciach/		

PROBLEM	POTENCJAŁ/ZASOBY	WYZWANIA	PRZEDSIĘWZIĘCIE	CELE
kultury, pogłębiający różnicę społeczną dzieci wiejskich w porównaniu do dzieci z dużych ośrodków miejskich, które mają łatwiejszy dostęp do teatru, muzeum itp. **Problem wskazany w konsultacjach społecznych.**	z obszaru LGD. Zainteresowanie dzieci i rodziców.	warsztatach/ przedstawieniach/ wydarzeniach w operze, teatrze, filharmonii lub muzeum	**P.1.2. Aktywizacja dzieci i młodzieży z obszaru**	
Brak oferty zorganizowanych półkolonii na terenach wiejskich, które zapewniałyby opiekę i wypoczynek dla dzieci w czasie wakacji i ferii w czasie gdy rodzice pracują. **Problem wskazany w konsultacjach społecznych.**	Baza lokalowa np. świetlice wiejskie itp. Duże zapotrzebowanie społeczne.	Organizacja oferty półkolonii, powielanej w wielu miejscach obszaru.		
Zauważalne są problemy psychiczne dzieci i młodzieży spowodowane zaniedbaniem więzi rodzinnych, rówieśniczych oraz uzależnieniem do „wirtualnego świata" – komputerów, telefonów. Niski poziom skuteczności działań informacyjnych w zakresie zdrowego trybu życia, badań profilaktycznych, przeciwstawianiu się	Istniejąca baza lokalowa np. świetlice wiejskie itp. oraz dostępni na terenie obszaru psycholodzy, lekarze, osoby przygotowane w danym zakresie, którzy mogą prowadzić zajęcia edukacyjne z dziećmi, młodzieżą, i pozostałymi zainteresowanymi w zakresie psychoedukacji i edukacji prozdrowotnej.	Organizacja i sfinansowanie działań, powielanych w każdej gminie obszaru, polegających na przeprowadzeniu warsztatów/zajęć pozwalających uczestnikom rozpoznać problem i radzić sobie z nim. Tego rodzaju zajęcia powinny też dotyczyć nauczycieli i rodziców. Realizacja kompani edukacyjnych z wykorzystaniem lokalnych mediów.		

PROBLEM	POTENCJAŁ/ZASOBY	WYZWANIA	PRZEDSIĘWZIĘCIE	CELE
przemocy fizycznej i psychicznej. **Problem wskazany w konsultacjach społecznych.**				
Zbyt małe uczestnictwo seniorów w działaniach integracyjnych i aktywizacyjnych. Niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego (kultura, rekreacja, sport, imprezy lokalne) dla mieszkańców, w szczególności dla seniorów. **Problemy wskazane w konsultacjach społecznych.**	Istniejąca ogólnodostępna baza lokalowa np. świetlice wiejskie itp., doświadczenie wielu organizacji pozarządowych. Zainteresowanie i potrzeba mieszkańców obszaru.	Organizacja różnego rodzaju działań aktywizujących mieszkańców obszaru ze szczególnym uwzględnieniem seniorów. Współpraca z organizacjami pozarządowymi, podmiotami ekonomii społecznej, grupami nieformalnymi, ośrodkami kultury itp. , budowanie partnerstw w celu zwiększenia oferty działań aktywizujących mieszkańców w tym seniorów.	**P.1.3. Aktywizacja seniorów**	
Osamotnienie oraz trudności komunikacyjne osób starszych i niepełnosprawnych powodujących ich wykluczenie społeczne. **Problem wskazany w konsultacjach społecznych.**	Istniejąca ogólnodostępna baza lokalowa np. świetlice wiejskie itp., Potrzeba mieszkańców.	Wykorzystanie, dostosowanie i udostępnienie seniorom istniejącej bazy lokalowej poprzez organizację stałej formy lub miejsca spotkań z seniorami. Wprowadzenie „otwartej” świetlicy wiejskiej dla seniorów, być może z podziałem na dni lub na przestrzeń z osobą odpowiedzialną za utrzymanie i funkcjonowanie tej świetlicy. Wprowadzenie pracy tzw. świetlicowego. (etat, zlecenie).		
Za mała ilość spółdzielni socjalnych. **Problem wskazany przez LGD.**	Bezrobotni, osoby zagrożone wykluczeniem, możliwość świadczenia usług typu: utrzymania zieleni, gastronomii – przygotowania posiłków dla szkół i przedszkoli, opieka wytchnieniowa itp. dla	Powołanie spółdzielni socjalnych, promocja ich usług na terenie obszaru.		

PROBLEM	POTENCJAŁ/ZASOBY	WYZWANIA	PRZEDSIĘWZIĘCIE	CELE
	lokalnych samorządów i innych zainteresowanych podmiotów.			
Brak miejsc opieki wytchnieniowej dla osób niepełnosprawnych i seniorów wymagających opieki. **Problem wskazany w konsultacjach społecznych.**	Istniejąca ogólnodostępna baza lokalowa np. świetlice wiejskie itp., Potrzeba mieszkańców.	Dostosowanie istniejących miejsc/ obiektów na możliwość prowadzenia opieki wytchnieniowej. Organizacja funkcjonowania miejsc opieki wytchnieniowej.		
Niewystarczająca liczba liderów działających lokalnie i aktywizujących innych, wypalenie liderów i za mała aktywność np. sołtysów, KGW i innych grup mieszkańców. **Problem wskazany w konsultacjach społecznych.**	Baza lokalowa, dobra współpraca LGD z lokalnymi organizacjami pozarządowymi i grupami nieformalnymi, duża potrzeba pracy w tym zakresie samych liderów. Rosnący potencjał organizacji pozarządowych, w szczególności KGW i innych grup.	Organizowanie warsztatów, wyjazdów studyjnych, zaopiekowanie się liderami, budowanie partnerstw aby unikać wypalenia liderowego i kontynuować pracę społeczną zespołu w wyniku społecznej sukcesji doświadczeń i osiągnięć liderów.	**P.1.4. Wsparcie działalności liderów społecznych**	
Zmiany klimatu objawiające się zmianami pogody, długimi suszami lub deszczami nawalnymi. Zabetonowywanie przestrzeni miast i wsi, co powoduje szybki odpływ wód opadowych. **Problem wskazany w konsultacjach społecznych.**	Istniejące miejsc zieleni na wsiach i miasteczkach są zaniedbane i dlatego omijane przez mieszkańców.	Przywrócenie zielonych miejsc/przestrzeni na potrzeby spotkań, odpoczynku dla mieszkańców oraz dla podniesienia atrakcyjności danej miejscowości z zachowaniem zasady stworzenia miejsca zacienionego, bez uszczelnionego podłoża z wykorzystaniem roślin, najlepiej rodzimych. Takie miejsca powinny być wyposażone w ławki/ stoliki/kosze. Miejsce powinno być przyjazne i dostępne dla osób starszych, seniorów, młodzieży i rodzin z dziećmi. Idealnym byłoby gdy był tam dostęp do internetu.	**P.2.1. Rozwój zielonej infrastruktury na obszarze LGD jako przygotowanie do zmian klimatu**	**Cel szczegółowy 2 - "Z Nami Warto" dla środowiska - Działania na rzecz środowiska**

PROBLEM	POTENCJAŁ/ZASOBY	WYZWANIA	PRZEDSIĘWZIĘCIE	CELE
	Skwery i place oraz parki na obszarze LGD	Wprowadzenie nasadzeń drzew i krzewów lub innych zabiegów pielęgnacyjnych w możliwych miejscach na terenie obszaru LGD.		
Za niski poziom świadomości mieszkańców obszaru w zakresie: segregacji śmieci, niepalenia śmieci w przydomowych piecach, nie wypalania łąk, wyrzucania żywności, konsumpcyjnego trybu życia, wyrzucania, a nie naprawiania, wzmożonej konsumpcji mięsa. **Problem wskazany w konsultacjach społecznych.**	Moda i potrzeba edukowania ludzi w tym zakresie, od dzieci po seniorów. Doświadczenia wielu miast.	Organizacja tematycznych kampania edukacyjnych oraz warsztatów, spotkań, konkursów itp.	**P.2.2. Kształtowanie świadomości i postaw ekologicznych mieszkańców obszaru**	
Zanikanie tradycyjnych, małych gospodarstw rolnych ze względu na ich niską opłacalność i łatwy dostęp do pracy zarobkowej rolników. **Problem wskazany przez LGD.**	Rolnicy, zainteresowania dodatkowymi formami zarobkowania bez konieczności zaniechania dotychczasowej produkcji rolnej. Atrakcyjne przyrodniczo tereny wielu miejsc obszaru.	Przeprowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych celem rozpropagowania możliwości uzyskania wsparcia na tego rodzaju działalność pozarolniczą. Ogłoszenie naboru na wnioski w zakresie tworzenia gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych. Wsparcie w promocji takich gospodarstw.	**P.3.1. Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych.**	**Cel szczegółowy 3 - "Z Nami Warto" dla tradycji i nowoczesności**
Ciągle niska znajomość dziedzictwa lokalnego, szczególnie wśród młodego pokolenia. Zatracana świadomość, że jesteśmy z Wielkopolski.	Dotychczasowe osiągnięcia LGD w propagowaniu dziedzictwa lokalnego, dobra współpraca w tym zakresie z organizacjami pozarządowymi i lokalnymi jednostkami kultury.	Organizacja konkursów/ operacji własnych, działań animacyjnych w partnerstwie z innymi podmiotami w celu prowadzenia działań propagujących lokalne dziedzictwo w postaci: imprez, wystaw, wydawnictw,	**P.3.2. Propagowanie i zachowanie dziedzictwa lokalnego oraz budowanie lokalnej tożsamości.**	

PROBLEM	POTENCJAŁ/ZASOBY	WYZWANIA	PRZEDSIĘWZIĘCIE	CELE
Coraz mniejsza jest świadomość cech regionu i ludzi tu żyjących. Mała wiedza i niska świadomość o historii najbliższej okolicy. To wszystko powoduje, że tracimy korzenie i lokalną indywidualność jako społeczność. **Problem wskazany w konsultacjach społecznych.**		warsztatów, filmów, folklorystycznych zespołów muzycznych lub tanecznych itp.		
Liczne obiekty zabytkowe (wpisane do rejestrów zabytków), które wymagają renowacji/ konserwacja. **Problem wskazany w konsultacjach społecznych.**	Liczne cenne obiekty wymagające zabezpieczenia i renowacji na terenie obszaru, np. cmentarze ewangelickie, obiekty zabytkowe, parki podworskie objęte ochroną konserwatorską. Inwentaryzacja tych obiektów.	Podjęcie działań na rzecz ochrony i konserwacji obiektów zabytkowych.		
Znikoma ilość innowacji w działaniach skierowanych do mieszkańców. **Problem wskazany przez LGD.**	Mieszkańcy obszaru LGD są ciekawi i otwarci na nowoczesność i innowacje.	Realizacja działań innowacyjnych, szczególnie innowacji społecznych dotyczących nowych stylów życia, pracy, edukacji i komunikacji. Realizacja operacji zapewniających ułatwienia w dostosowaniu się do życia w społeczeństwie i włączenie społeczne tych mieszkańców, którzy radzą sobie gorzej w zmieniającej się rzeczywistości. Wszystkie operacja muszą być INNOWACYJNE, czyli pierwszy raz realizowane na terenie całego obszaru LGD.	**P.3.3. Wdrażanie innowacyjnych form edukacji, działań dla rozwoju obszaru lub jego mieszkańców z** wykorzystaniem nowoczesnych technologii lub nowatorskich rozwiązań.	

6.2 Cele i przedsięwzięcia oraz źródła ich finansowania

Zaplanowano **10** przedsięwzięć, zintegrowanych w ramach 3 celów LSR.

Cele	Przedsięwzięcia	Budżet w EUR	Program i fundusz
Cel szczegółowy 1- „Z Nami Warto” dla mieszkańców - Aktywizacja społeczna mieszkańców	P.1.1. Rozwój lub doposażenie istniejącej małej infrastruktury publicznej niezbędnej do integracji i aktywizacji lokalnej społeczności;	~~1 160 000,00~~ **1 374 000,00**	PS WPR (EFRROW)
	P.1.2. Aktywizacja dzieci i młodzieży z obszaru;	350 000,00	FEW (EFS+)
		~~100 000,00~~	~~PS WPR (EFRROW)~~
	P.1.3. Aktywizacja seniorów;	319 000,00	FEW (EFS+)
		~~100 000,00~~	~~PS WPR (EFRROW)~~
	P.1.4. Wsparcie działalności liderów społecznych;	100 000,00	FEW (EFS+)
Cel szczegółowy 2 - "Z Nami Warto" dla środowiska - Działania na rzecz środowiska	P.2.1. Rozwój zielonej infrastruktury na obszarze LGD jako przygotowanie do zmian klimatu;	513 000,00	FEW (EFRR)
	P.2.2. Kształtowanie świadomości i postaw ekologicznych lokalnej społeczności;	~~90 000,00~~ **65 000,00**	PS WPR (EFRROW)
Cel szczegółowy 3 - "Z Nami Warto" dla tradycji i nowoczesności	P.3.1. Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych;	~~150 000,00~~ **90 000,00**	PS WPR (EFRROW)
	P.3.2. Propagowanie i zachowanie dziedzictwa lokalnego oraz budowanie lokalnej tożsamości;	~~350 000,00~~ **406 000,00**	PS WPR (EFRROW)
	P.3.3. Wdrażanie innowacyjnych form edukacji, działań dla rozwoju obszaru lub jego mieszkańców z wykorzystaniem nowoczesnych technologii lub nowatorskich rozwiązań.	~~50 000,00~~ **65 000,00**	PS WPR (EFRROW)

W wyniku konsultacji społecznych ustalono, że optymalnym sposobem realizacji przedsięwzięć będzie konkurs, projekt grantowy, animacja i operacja własna prowadzona przez Biuro LGD, wszystko zależy od możliwości funduszu oraz potrzeby realizacji LSR.
Warunki finasowania danego przedsięwzięcia zostaną opublikowane każdorazowo w treści ogłoszenia konkursu na jego realizację.

Cel 1. „Z Nami Warto" dla mieszkańców - Aktywizacja społeczna mieszkańców

Kapitał Ludzki to podstawa rozwoju lokalnego, w procesie przygotowania LSR mieszkańcy jednoznacznie wskazywali ten obszar jako najważniejszych i warunkujący sukces LSR. Tereny wiejskie są szczególnie narażone na problemy wynikające z postępującej depopulacji oraz starzenia się społeczeństwa, aby zapobiegać tym zjawiskom konieczne jest jak najszersze włączenie mieszkańców poprzez ich aktywizację społeczną. Cel ten w kontekście społecznym niweluje różnice (wzmacnia szanse rozwojowe) mieszkańców wsi w stosunku do mieszkańców miast.
W celu umożliwienia aktywizacji mieszkańców koniecznym jest wykorzystanie istniejącej już bazy obiektów publicznych. Aby wykorzystać w pełni te miejsca należy je dostosować do potrzeb różnych grup społecznych (dzieci, młodzieży, seniorów, osób niepełnosprawnych) w tym celu zaplanowano możliwość modernizacji lub doposażenia obiektów ogólnie dostępnych: świetlic wiejskich, domów kultury, remiz strażackich itp. Zastosowano zasadę, że niezbędnym w wyrównywaniu szans rozwojowych, aktywizacji, integracji lub włączeniu osób zagrożonych wykluczeniem powinny służyć już istniejące obiekty, które do tej pory były wykorzystywane okazjonalne. Celem jest wprowadzenie działań do tych obiektów, które najpierw należy na te aktywności przygotować, a później zapewnić finansowanie różnorodnych, oddolnych inicjatyw społecznych. Infrastruktura wykorzystywana na cele społeczne, m.in. domy kultury, biblioteki, świetlice wiejskie, remizy OSP, miejsca spotkań, skwery, budynki użyteczności publicznej (tzw. „infrastruktura społeczna"), a także mała infrastruktura stanowią o jakości życia na wsi. Jednocześnie funkcjonalna infrastruktura jest warunkiem koniecznym do realizacji działań budujących kapitał społeczny (wskazanych w Celu 1). Na terenie objętym LSR infrastruktura ta funkcjonuje, ale wymaga uzupełnień, podniesienia standardu, modernizacji, czy też wyposażenia. Proces strategiczny (ankiety, spotkania, diagnoza, konsultacje) wyraźnie wskazał na braki w tym zakresie. Kryzys energetyczny spotęgował działania sektora publicznego, mieszkańców oraz przedsiębiorców w zakresie energooszczędności i OZE. Diagnoza oraz konsultacje społeczne wyraźnie wskazały, że jest duża potrzeba lokalnych działań na miarę możliwości. Dodatkowo inwestycje w OZE są szansą na obniżenie kosztów eksploatacji obiektów publicznych i obniżenie ich negatywnego wpływu na klimat – zmniejszenie śladu węglowego (emisja CO_2,), emisji pyłów itp.

Specyfika obszarów wiejskich (małe miejscowości) sprawia, że istotnym problemem staje się wykluczenie transportowe – zwłaszcza dzieci i młodzieży oraz seniorów (osób nie korzystających z samochodów) – grupy te są szczególnie istotne dla realizacji celów LSR. Aby zapewnić możliwość realizacji działań włączających (inkluzja społeczna) konieczne jest stworzenie warunków do tych działań także w małych wsiach poprzez polepszenie stanu infrastruktury o charakterze społecznym. Szczególne znaczenie mają obiekty kultury o największym oddziaływaniu w skali poszczególnych gmin i miejsca spotkań mieszkańców.

Celem interwencji jest także polepszenie dostępu do tych obiektów, starzejące się społeczeństwo potęgują potrzeby w tym zakresie. Dodatkowym obszarem wsparcia mogą stać się działania w zakresie cyfryzacji usług społecznych, ułatwiające dostęp do tych usług mieszkańcom i osobom ze specjalnymi potrzebami. Działania te pośrednio wpływają na budowanie lokalnej tożsamości i kreowanie więzi z miejscem – co ma nieocenione znaczenie w budowaniu kapitału społecznego.

W kontekście aktywizacji społecznej LSR zakłada wykorzystanie istotnego potencjału w postaci rosnącej grupy liderów lokalnych z różnych sektorów (zwłaszcza z sektora społecznego- organizacje pozarządowe), to oni stają się motorem rozwojowym. Wsparcie skierowane do tej grupy przynosi zwielokrotnione korzyści w postaci zaangażowania lokalnych społeczności.
Działania aktywizujące to bezpośrednia odpowiedź na potrzebę włączenia społecznego mieszkańców, a w szczególności dzieci, młodzieży, seniorów i osób zagrożonych wykluczeniem.
Na terenie LGD rośnie świadomość i zapotrzebowanie na organizację miejsc wsparcia dziennego oraz usług opiekuńczych (opieka wytchnieniowa) dla osób potrzebujących wsparcia. Dodatkowo pojawia się coraz większe zapotrzebowanie na dedykowane działania z zakresu aktywizacji społecznej seniorów, działań edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży, które pozwolą wyrównać ich szanse w porównaniu z dziećmi z dużych ośrodków miejskich.

Cel 1. Będzie finansowany ze środków EFRROW (PS WPR) i, EFS+ (FEW) – integracja dwóch źródeł finansowania pozwoli na zapewnienie szerszego zakresu wsparcia i jego synergicznego wykorzystania. Budżet, źródła finasowania, grupy docelowe i sposób realizacji przedsięwzięć wskazano w załączniku nr 1 do LSR.

Przedsięwzięcia	Budżet w EUR	Program i fundusz	Potencjalni wnioskodawcy	Sposób realizacji
P.1.1. Rozwój lub doposażenie istniejącej małej infrastruktury publicznej niezbędnej do integracji i aktywizacji lokalnej społeczności	~~1 160 000,00~~ **1 374 000,00**	PS WPR (EFRROW)	JSFP, organizacje pozarządowe, LGD	konkurs, projekt grantowy, operacja własna LGD
P.1.2. Aktywizacja dzieci i młodzieży z obszaru	350 000,00	FEW (EFS+)	JST, służby publiczne, organizacje pozarządowe	konkurs
	~~100 000,00~~	~~PS WPR (EFRROW)~~	~~LGD~~	~~projekt grantowy~~
P.1.3. Aktywizacja seniorów	319 000,00	FEW (EFS+)	JST, służby publiczne, organizacje pozarządowe	konkurs
	~~100 000,00~~	~~PS WPR (EFRROW)~~	~~LGD~~	~~projekt grantowy~~
P.1.4.Wsparcie działalności liderów społecznych	100 000,00	FEW (EFS+)	JST, służby publiczne, organizacje pozarządowe	konkurs

Poniżej wskazano przykładowe zakresy projektów w ramach poszczególnych przedsięwzięć:

P.1.1. Rozwój lub doposażenie istniejącej małej infrastruktury publicznej niezbędnej do integracji i aktywizacji lokalnej społeczności (realizowane z PS WPR (EFRROW):

- Modernizacje, wyposażenie obiektów wykorzystywanych na cele społeczne (m.in. świetlice wiejskie, domy kultury, biblioteki, remizy OSP itp.) ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb młodzieży i osób starszych oraz z niepełnosprawnościami;
- Poprawę dostępu do budynków, przestrzeni publicznych, placów zabaw, skwerów, parków, świetlic wiejskich, miejsc spotkań dla mieszkańców itp.;
- Budowę, rozbudowę i modernizację infrastruktury kultury, m.in. domów kultury, świetlic wiejskich, bibliotek, lokalnych muzeów, izb regionalnych w tym wyposażenie w nowe technologie wzmacniające ofertę kulturalną oraz zapewnienie warunków technicznych i programowych w zakresie dostępności, m.in. dla osób z niepełnosprawnościami, seniorów i rodzin z małymi dziećmi, wdrażanie rozwiązań cyfrowych ułatwiających dostęp do usług publicznych;
- Montaż instalacji OZE wraz z magazynami energii lub indywidualnie w obiektach ogólnodostępnych dla mieszkańców obszaru;
- Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, m.in. wytyczenie i oznakowanie nowego szlaku (pieszy, rowerowy, jeździecki, kajakowy), budowa elementów infrastruktury turystycznej/rekreacyjnej np. wiat, ławek, tablic informacyjnych,

P.1.2. Aktywizacja dzieci i młodzieży z obszaru (realizowane z FEW (EFS+) ~~i PS WPR (EFRROW)~~:

- Rozwijanie oferty świetlic wiejskich, bibliotek itp. zapewniających dzieciom opiekę i wychowanie, zajęcia sportowe, rozwój zainteresowań itp. Przykładem może być organizacja półkolonii, wyjazdów do miejsc kultury, ośrodków naukowych;
- Organizacja stałych zajęć artystycznych np. chórów, zespołów tanecznych, kół plastycznych itp.;
- Zajęcia/warsztaty pogłębiające zainteresowania dzieci/młodzieży;

P.1.3. Aktywizacja seniorów (realizowane z FEW (EFS+) ~~i PS WPR (EFRROW)~~:

- Zajęcia aktywizacyjne dla seniorów (zajęcia rekreacyjne, kulturalne, edukacyjne, sportowe) z nastawieniem na udział jak największej ilości osób;
- Projekty międzypokoleniowe, przekazywanie wiedzy/umiejętności zawodowych, tradycji;
- Wsparcie opowiadające na bezpośrednie potrzeby seniorów, wspólne pokonywanie barier związanych z oddaleniem od centrów rozwoju i niskiego poziomu życia.

P.1.4.Wsparcie działalności liderów społecznych (realizowane z FEW (EFS+):

- Organizowanie warsztatów z zakresu nabywania kompetencji społecznych;
- Organizowanie wyjazdów studyjnych w celu budowania partnerstw lub wymiany doświadczeń;
- Rozwój inicjatyw budujących świadome i aktywne społeczeństwo

Cel 2. „Z Nami Warto" dla środowiska - Działania na rzecz środowiska

Przygotowanie się na zmiany klimatu i transformacja energetyczna są dziś koniecznymi kierunkami rozwoju zwłaszcza dla obszarów wiejskich, które mogą dzięki tym działaniom budować swoją przewagę konkurencyjną. Tylko kooperacja miasto-wieś daje szanse na dekarbonizację (kluczowy cel UE - Fit for 55), dlatego też konieczne jest budowanie potencjału wsi w tym zakresie.
Równolegle konieczna jest kontynuacja działań budujących świadomość klimatyczną mieszkańców w każdym obszarze i w każdej grupie wiekowej, bo tylko wtedy możliwa będzie skuteczna transformacja energetyczna. Podmioty z obszaru LGD mają już pozytywne doświadczenia w tym zakresie oraz starają się rozwijać współpracę energetyczną (klastry, spółdzielnie).
Proponuje się poszerzenie działań edukacyjnych o konieczność poznania istniejących form ochrony przyrody: Nadwarciańskiego Parku Krajobrazowego, Żerkowsko- Czeszewskiego Parku Krajobrazowego, rezerwatów przyrodniczych w czeszewskich lasach lub tereny naturowe na obszarze LGD. Ważnym elementem działania na rzecz klimatu jest edukowanie o znaczeniu bioróżnorodności, która jest nawiązaniem do tradycyjnych zadrzewień śródpolnych wielkopolskich wsi. Uwrażliwienie mieszkańców obszaru na znaczenie rodzimej przyrody stanowiącej wyznacznik dla działań prośrodowiskowych.

Przedsięwzięcia	Budżet w EUR	Program i fundusz	Potencjalni wnioskodawcy	Sposób realizacji
P.2.1. Rozwój zielonej infrastruktury na obszarze LGD jako przygotowanie do zmian klimatu	513 000,00	FEW (EFRR)	JST, organizacje pozarządowe	konkurs
P.2.2. Kształtowanie świadomości i postaw ekologicznych lokalnej społeczności	~~90 000,00~~ **65 000,00**	PS WPR (EFRROW)	~~LGD~~ organizacje pozarządowe	~~projekt grantowy~~ konkurs

Cel 2. jest finansowany ze środków EFRR (EFW) i EFRROW (PS WPR) . Budżet, źródła finasowania, grupy docelowe i sposób realizacji przedsięwzięć wskazano w załączniku nr 1 do LSR.

Poniżej wskazano przykładowe zakresy projektów w ramach poszczególnych przedsięwzięć:

P.2.1. Rozwój zielonej infrastruktury na obszarze LGD jako przygotowanie do zmian klimatu (realizowane z FEW (EFRR):

- Zakładanie/ modernizowanie terenów zielonych, ogólnodostępnych ze szczególnym uwzględnieniem tworzenia zacienień i miejsc odpoczynku w cieniu;
- Obsadzanie skwerów, placów (tam gdzie jest to możliwe technicznie) roślinami miododajnymi;
- Tworzenie otwartych miejsc spotkań, zagospodarowanych zieleniom, możliwych do użytkowania przez różne grupy wiekowe w tym też młodzież;
- Umożliwianie korzystania z Wi-Fi w ww. miejscach;

P.2.2. Kształtowanie świadomości i postaw ekologicznych lokalnej społeczności (realizowane z PS WPR (EFRROW):

- organizację warsztatów, webinarów, szkoleń;
- organizację lekcji, konkursów;
- przygotowanie publikacji, contentów do mediów elektronicznych;
- organizację eventów tematycznych i wydarzeń lokalnych;
- prowadzenie kampanii medialnych;
- ochrona dziedzictwa przyrodniczego polskiej wsi;
- propagowanie form ochrony przyrody na obszarze LGD.

Cel 3. „Z Nami Warto" dla tradycji i nowoczesności

W ramach realizacji Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (PS WPR), w interwencji **I.13.1 LEADER – Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS)**, przewidziano możliwość wspierania działań w zakresie **rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych**, w tym w szczególności **tworzenia gospodarstw agroturystycznych oraz zagród edukacyjnych**.
Działania te mają na celu:

- poprawę dochodów mieszkańców obszarów wiejskich, w szczególności właścicieli małych gospodarstw rolnych,
- dywersyfikację źródeł utrzymania na wsi,
- wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych, kulturowych i historycznych dla rozwoju usług turystycznych, edukacyjnych i rekreacyjnych,
- wzmacnianie lokalnej tożsamości i promocję dziedzictwa obszaru LGD.

Tworzenie gospodarstw agroturystycznych

W ramach interwencji możliwe jest zakładanie gospodarstw agroturystycznych, w których oferowane będą usługi noclegowe i rekreacyjne powiązane z działalnością rolniczą, tradycją, kulturą i środowiskiem przyrodniczym wsi.
Operacje w tym zakresie mogą obejmować:

- adaptację budynków i zagospodarowanie przestrzeni do świadczenia usług polegających na wynajmowaniu pokoi, sprzedaży posiłków i świadczeniu innych usług związanych z pobytem turystów,
- tworzenie oferty edukacyjno-rekreacyjnej opartej na lokalnym dziedzictwie,
- rozwój usług czasu wolnego i tzw. gospodarki doświadczeń,
- wdrażanie systemów jakości w wiejskiej bazie noclegowej,
- wprowadzenie rozwiązań cyfrowych (np. systemy rezerwacji online, promocja w internecie).

Beneficjent zobowiązany jest do przystąpienia do organizacji zrzeszającej kwaterodawców wiejskich najpóźniej w dniu złożenia wniosku o płatność końcową.

Tworzenie zagród edukacyjnych

Kolejnym kierunkiem wsparcia jest tworzenie zagród edukacyjnych, które łączą funkcję rolniczą z edukacyjną i promują dziedzictwo wsi.
Zgodnie z definicją przyjętą w PS WPR oraz wytycznymi ARiMR, „Zagroda edukacyjna" to przedsięwzięcie prowadzone przez mieszkańca wsi lub rolnika, w gospodarstwie rolnym posiadającym elementy produkcji rolnej (np. uprawy lub zwierzęta), które oferuje zajęcia edukacyjne dla dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie m.in.:

- produkcji roślinnej lub zwierzęcej,
- przetwórstwa płodów rolnych,
- świadomości ekologicznej i konsumenckiej,
- dziedzictwa kulturowego i tradycji wsi,
- rękodzieła, rzemiosła i twórczości ludowej.

Zagroda edukacyjna powinna realizować co najmniej dwa cele edukacyjne oraz spełniać standardy określone przez Ogólnopolską Sieć Zagród Edukacyjnych (OSZE).
W przypadku operacji z zakresu tworzenia zagród edukacyjnych wymagane jest:

- opracowanie koncepcji rozwoju usług edukacyjno-rekreacyjnych i gospodarki doświadczeń,
- przystąpienie do OSZE najpóźniej w dniu złożenia wniosku o płatność końcową.

Zasady wsparcia
W ramach wdrażania LSR wsparcie udzielane jest w formie dotacji ryczałtowej na podejmowanie działalności pozarolniczej przez osoby fizyczne – do wysokości 150 000 zł.
Wsparcie na utworzenie gospodarstwa agroturystycznego lub zagrody edukacyjnej może zostać przyznane jednorazowo w okresie realizacji Planu Strategicznego.

LGD podejmuje działania mające na celu aktywizację rolników oraz mieszkańców wsi poprzez rozwój przedsiębiorczości opartej na lokalnych zasobach i dziedzictwie.
Wsparcie dla agroturystyki i zagród edukacyjnych sprzyja:

- rozwojowi oferty turystycznej i rekreacyjnej obszaru,
- aktywizacji społeczności wiejskich,
- zwiększeniu dochodów mieszkańców,
- promocji kultury, tradycji i dziedzictwa lokalnego,
- integracji społecznej i budowaniu tożsamości regionalnej.

LGD zapewnia możliwość uczestnictwa rolników w warsztatach i wyjazdach studyjnych, umożliwiających poznanie zasad prowadzenia takich przedsięwzięć w praktyce.

LGD, od samego początku realizacji LSR, zwracało szczególną uwagę na rolę dziedzictwa lokalnego obszaru. Niezbędnym elementem tego działania jest zachowanie zabytków wpisanych do rejestru, ponieważ niezadbane z czasem będą znikały z naszego krajobrazu i pamięci. Bardzo ważnym aspektem ochrony zabytków jest popularyzowanie historii miejsc, ludzi, wydarzeń z naszego obszaru. Dbałość o historię, tradycje, dziedzictwo lokalne to dbałość o nasze korzenie i indywidualność, którą możemy kultywować jako Wielkopolanie. Historia jest dla wielu mieszkańców ważna i może ona być podstawą integracji małych społeczności lokalnych i budowania dumy z miejsca, które wybrano do życia. Zabytki są powodem rozwoju turystyki weekendowej, na trasie, ważnym jest, aby tak rozpowszechnić informacje o miejscowych ciekawostkach, historiach, zabytkach, aby turysta chciał je zobaczyć. Popularyzowanie dziedzictwa to też organizowanie ciekawych form upowszechniania wiedzy historycznej, dostosowanych do potrzeb wieku, możliwości technicznych. Działania te pośrednio wpływają na budowanie lokalnej tożsamości i kreowanie więzi z miejscem – co ma nieocenione znaczenie w budowaniu kapitału społecznego.

Nowoczesność najpóźniej dociera do społeczności wiejskich, ponieważ utrudniony jest dostęp do nowych technologii i mało wykształconej młodzieży wraca na wieś po studiach. Wobec tego LSR zakłada realizację różnego rodzaju działań z zachowaniem tylko dwóch warunków:

1. Powinny być innowacyjne, czyli na całym obszarze realizacji LSR realizowane pierwszy raz;
2. Powinny służy mieszkańcom obszaru.

Tego rodzaju innowacje, finansowane z ramach realizacji LSR, nie mogą dotyczyć indywidualnej działalności gospodarczej czy produkcji rolniczej.

Przedsięwzięcia	Budżet w EUR	Program i fundusz	Potencjalni wnioskodawcy	Sposób realizacji
P.3.1. Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych.	~~150 000,00~~ **90 000,00**	PS WPR (EFRROW)	Rolnik albo małżonek rolnika albo domownik z małego gospodarstwa rolnego	konkurs
P.3.2. Propagowanie i zachowanie dziedzictwa lokalnego oraz budowanie lokalnej tożsamości.	~~350 000,00~~ **406 000,00**	PS WPR (EFRROW)	JSFP, organizacje pozarządowe, związki wyznaniowe	konkurs
P.3.3. Wdrażanie innowacyjnych form edukacji, działań dla rozwoju obszaru lub jego mieszkańców z wykorzystaniem nowoczesnych technologii lub nowatorskich rozwiązań	~~50 000,00~~ **65 000,00**	PS WPR (EFRROW)	~~LGD~~ organizacje pozarządowe	~~projekt grantowy~~ konkurs

Cel 3. Jest finansowany ze środków EFRROW (PS WPR). Budżet, źródła finasowania, grupy docelowe i sposób realizacji przedsięwzięć wskazano w załączniku nr 1 do LSR.

Poniżej wskazano przykładowe zakresy projektów w ramach poszczególnych przedsięwzięć:

P.3.1. Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych realizowane z PS WPR (EFRROW):

- Tworzenie gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych;

P.3.2. Propagowanie i zachowanie dziedzictwa lokalnego oraz budowanie lokalnej tożsamości, realizowane z PS WPR (EFRROW):

- Inwestycja/renowacja/odnowa/zabezpieczenie obiektów zabytkowych wpisanych do ewidencji/rejestru zabytków;

P.3.3. Wdrażanie innowacyjnych form edukacji, działań dla rozwoju obszaru lub jego mieszkańców z wykorzystaniem nowoczesnych technologii lub nowatorskich rozwiązań realizowane z PS WPR (EFRROW):

- Organizacja szkoleń, warsztatów i kursów rozwijających kompetencje cyfrowe, społeczne i zawodowe mieszkańców (np. obsługa nowoczesnych narzędzi IT, tworzenie e-usług, media społecznościowe, marketing internetowy).
- Wdrażanie nowatorskich metod edukacyjnych z wykorzystaniem technologii (np. nauka z użyciem VR/AR, druk 3D, symulacje komputerowe, interaktywne aplikacje edukacyjne).
- Tworzenie lokalnych inicjatyw społecznych i młodzieżowych wykorzystujących innowacje (np. hackathony, laboratoria pomysłów, projekty społeczne z elementami technologii).
- Rozwój i udostępnianie cyfrowych zasobów wiedzy o obszarze LGD – np. interaktywne mapy, wirtualne archiwa, aplikacje edukacyjne lub turystyczne, lokalne portale wiedzy.
- Organizacja wydarzeń i konkursów promujących kreatywność i innowacyjność (np. festiwale innowacji, spotkania tematyczne, konkursy na innowacyjne rozwiązania dla wsi).
- Realizacja projektów z zakresu zielonych i społecznych innowacji, służących poprawie jakości życia, dostępności usług i ochronie środowiska.
- Wsparcie dla współpracy lokalnych podmiotów (NGO, JST, szkół, przedsiębiorców) przy realizacji projektów wykorzystujących nowe technologie i metody pracy.

7 Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanowienia kryteriów wyboru

7.1 Charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD

W wyniku konsultacji ustalono, że w ramach LSR realizowane będą wyłącznie operacje wybierane w drodze konkursu, projektu grantowego lub operacji własnych. Głównym założeniem przy opracowywaniu procedur będzie zachowanie transparentności, rzetelności oraz konkurencyjności – warunki te pozwolą na obiektywny wybór operacji.
Procedury regulują kwestie dotyczące: procesu oceny, jego etapów i sposobu dokumentowania, konfliktu interesów, zapewnienia równowagi sektorowej, bezstronności i poufności, procedury odwoławczej, publikowania protokołów oraz zwierają wzory dokumentów. Procedury w ich formalnym kształcie opracowano zgodnie z przepisami RLKS i oparto na dotychczasowych doświadczeniach instytucjonalnych LGD (wdrażanie LSR 2007-2013 i 2014-2021).

W zakresie procedur wdrażania LSR zostaną uwzględnione itp.:
- Wytyczne podstawowe w zakresie pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027,
- Wytyczne szczegółowe w zakresie przyznawania wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 dla interwencji I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) (komponent Wdrażanie LSR oraz komponent Zarządzanie LSR),
- Wytyczne dotyczące realizacji projektów z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego+ i EFRR w programach dla województwa,
- Wytyczne dotyczące kwalifikowalności wydatków na lata 2023-2027.

7.2 Procedury

Najważniejsze założenia poszczególnych rozwiązań przedstawione zostaną w Procedurach wyboru operacji w danym konkursie, które stanowią załączniki do Regulaminu Rady dostępnym na stronie www.znamiwarto.pl. Ogłaszając każdy konkurs procedury wyboru operacji będą publikowane wraz z ogłoszeniem o konkursie. LGD opracowało przejrzyste i niedyskryminujące procedury ich realizacji, szczegółowo opisujące proces wyboru, sposób rozliczania, monitoring i kontrolę. Każda procedura zawiera:

1. Opisano sposób udostępnienia procedur do wiadomości publicznej;
2. Szczegółowo określono zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji;
3. Sposób organizacji naborów wniosków;
4. Podawanie do publicznej wiadomości protokołów z posiedzeń dotyczących oceny i wyboru operacji zawierających informacje o wyłączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenie dotyczy;
5. Szczegółowy sposób informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu

Wszystkie przygotowane przez LGD procedury będą miały na celu zagwarantowanie jak największej poprawności oraz jawności stosowanych rozwiązań:

- zapewniają prawidłowy przebieg procesu oceny i wyboru operacji, poprawności dokumentacji oraz zgodności formalnej, a nad kwestiami tymi, zgodnie z Regulaminem Rady, czuwał będzie jej Przewodniczący, przewidują zasady i tryb postępowania w przypadku zastosowania procedury odwoławczej (termin, warunki i sposób wniesienia protestu), podawanie do publicznej informacji protokołów z każdego etapu procesu wyboru operacji (zawierają tym samym także informacje o wyłączeniach członków organu decyzyjnego z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenie dotyczy).
- przewidują przejrzysty sposób postępowania w sytuacji rozbieżnych ocen w ramach kryteriów,
- określają tryb wniesienia przez wnioskodawców protestu od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sposób zapewniający możliwość skutecznego wniesienia protestu,

- uregulowano kwestię prowadzenia rejestru interesów, w którym będą zawarte informacje na temat więzów wspólnych interesów lub korzyści, łączących członków Rady, które mogą mieć wpływ na podejmowanie decyzji przez Radę;
- procedury będą zawierały wzory wszystkich dokumentów, o których mowa w treści ich zapisów.

Lp.	Elementy procedury	Odpowiedzialny podmiot
1.	Zasady, sposób i terminy w zakresie organizacji naborów wniosków i jego upublicznienia.	Zarząd LGD
2.	Zasady, sposób i terminy w zakresie składania i wycofywania wniosków.	Biuro LGD
3.	Zasady, sposób i terminy w zakresie rejestrowania wniosków	Biuro LGD
4.	Zasady, sposób i terminy w zakresie: oceny wniosków, zachowania parytetów, dokumentowania oceny (wzory dokumentów) i wyboru operacji.	Przewodniczący Rady, Rada LGD, Zarząd LGD
5.	Zasady, sposób i terminy w zakresie weryfikacji bezstronności i poufności.	Rada LGD
6	Zasady, sposób i terminy w zakresie dokonywania oceny merytorycznej, przypadków rozbieżnych ocen.	Rada LGD
7.	Zasady, sposób i terminy w zakresie wyboru operacji.	Rada LGD
8.	Zasady, sposób i terminy w zakresie informowania wnioskodawcy o wynikach oceny operacji.	Biuro LGD
9.	Zasady, sposób i terminy w zakresie upublicznienia informacji o wynikach oceny operacji.	Biuro LGD
10.	Zasady, sposób i terminy w zakresie wniesienia protestu.	Biuro LGD
11.	Przekazanie dokumentacji naboru i wniosków do SW.	Zarząd LGD
12.	Zasady, sposób i terminy w zakresie upublicznienia procedur.	Zarząd LGD

7.3 Kryteria

Kryteria wyboru operacji zostaną opracowane w oparciu o dotychczasowe doświadczenia, wymogi prawne i proceduralne poszczególnych funduszy oraz będą wynikiem ustaleń (warsztaty i konsultacje, upublicznienie z możliwością składania uwag) z przedstawicielami trzech sektorów (publicznego, społecznego i gospodarczego).
Kryteria wyboru operacji będą: obiektywne, przejrzyste, niedyskryminujące, powiązane z diagnozą obszaru i w bezpośredni sposób będą przyczyniały się do wyboru operacji zmierzających do osiągania określonych w LSR celów, produktów i rezultatów. Kryteria zostaną sprecyzowane jednoznacznie, ze wskazaniem sposobu ich oceny i koniecznych do ich spełnienia wymagań w stosunku do wnioskodawców.
W zakresie działań finansowanych z „Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027" kryteria będą zgodne z wymogami Planu oraz wytycznymi w tym zakresie.
W obszarze działań finansowanych z FEW (środki EFRR i z EFS+) stosowane będą kryteria wyboru w pełni zgodne z Szczegółowym Opisem Priorytetów dla działań RLKS oraz uchwałami i rekomendacjami Komitetu Monitorującego FEW.
Kryteria w zależności od specyfiki przedsięwzięć będą miały charakter:

Typ kryteriów	Specyfika kryteriów (przykłady)	Sposób oceny
„dostępowe" (formalne)	obejmujące itp.: terminowości złożenia wniosku, poprawność wypełnienia wniosku, kompletność załączników, zgodność zakresu operacji	Ocena „0/1" Brak spełnienia zgodność zakresu operacji z przepisami

	z przedsięwzięciem LSR, zgodność zakresu operacji z przepisami obowiązującymi dla RLKS	obowiązującymi dla RLKS powoduje odrzucenie projektu
„jakościowy" (punktowy)	może obejmować: itp.: poziom zgodność z diagnozą obszaru (odniesienie do potencjałów i wyzwań), poziom realizacji wskaźników produktu i rezultatu, poziom przygotowania operacji do realizacji, doświadczenie wnioskodawcy, planowany czas realizacji, wysokość wkładu własnego;	Ocena punktowa „0" punktów nie powoduje odrzucenie projektu
„premiujący" (punktowy)	obejmujące itp.: innowacyjność (tylko P.3.3), działanie na rzecz seniorów lub dzieci lub osób młodych do 25 r.z., wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem, partnerstwo, integrację, itp.…	Ocena punktowa „0" punktów nie powoduje odrzucenia projektu

Kryteria premiujące rozumiane są w następujący sposób:

- innowacyjność (tylko P.3.3.) – projekty spełniające definicję innowacyjności (podaną w części 3 niniejszego rozdziału), z podziałem na innowację kreatywną i imitującą.
- operacje na rzecz seniorów lub dla seniorów;
- operacje na rzecz lub dla osób do 25 r.ż (dzieci i młodzież);
- operacje na rzecz lub dla osób zagrożonych wykluczeniem;
- partnerstwo i integracja – projekty angażujące przedstawicieli różnych sektorów jako ich uczestników i/lub realizowane przez co najmniej dwóch partnerów i/lub obejmujące obszar co najmniej dwóch gmin.

7.4 Ścieżka zmiany kryteriów

Doświadczenia z przeprowadzonych naborów, wyniki badań ewaluacyjnych, zmieniające się uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne poddawane są bieżącym analizom, w ich wyniku proponowane są zmiany kryteriów. Zmiana kryteriów może być zainicjowana poprzez organy stowarzyszenia, członków LGD oraz rekomendacje Samorządu Województwa/Instytucji Zarządzającej.
Zmiana kryteriów dla danego naboru, nie może być dokonywana w trakcie jego trwania. Projekt zmiany kryteriów konsultowany jest ze społecznością lokalną (strona www). Lokalne kryteria stanowią załączniki do Procedur wyboru operacji i są przyjmowane Uchwałą Zarządu LGD. Zarząd przyjmuje zmienione kryteria i przekazuje je do akceptacji Samorządu Województwa Wielkopolskiego. Pisemna akceptacja Samorządu Województwa będzie skutkowała wprowadzeniem zmienionych kryteriów wyboru.

7.5 Innowacyjność

Innowacyjność będzie oceniana tylko w P.3.3., gdzie będzie kryterium najważniejszym/najwyżej punktowanym . Zważywszy na lokalną skalę interwencji – innowacyjność jest definiowana następująco:

Przez innowacyjność rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny). Stopień oryginalności zmian:
Kreatywne – powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji.
Imitujące – wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.
Pozorne – w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR. Są to jedynie drobne zmiany oferujące rzekome nowości własnych i/lub operacji realizowanych w partnerstwie z partnerami spoza obszaru danej LSR.

LSR planuje realizację projektów grantowych, w tym operacji własnych i/lub operacji realizowanych w partnerstwie z partnerami spoza obszaru danej LSR.
Włączenie społeczne (inkluzywność) są kluczowymi założeniami horyzontalnymi LSR.

Cel 1 LSR koncentruje się na włączeniu społecznym poprzez aktywizację społeczną,
Cel 2 LSR dotyczy rozwiązań prośrodowiskowych.

7.6. Oświadczenie dotyczące warunków obowiązujących dla EFS+ i EFRR

Walne Zgromadzenie Członków jako najwyższy reprezentant stowarzyszenia LGD „Z Nami Warto" przyjmując do realizacji LSR jednocześnie oświadcza, że projekty wskazane w LSR będą wybierane zgodnie z zasadami i warunkami obowiązującymi dla EFS+ i EFRR, a także iż promowane projekty wpisują się w inicjatywę Nowy Europejski Bauhaus.

Inicjatywa „Nowy Europejski Bauhaus" (NEB) to interdyscyplinarny projekt zainicjowany przez Komisję Europejską w 2020 r., oparty na trzech wartościach: pięknie, zrównoważeniu i wspólnocie. Jego celem jest wsparcie realizacji Europejskiego Zielonego Ładu poprzez przyspieszenie transformacji różnych sektorów gospodarki, w tym budownictwa, dla poprawy jakości życia – w kierunku wysokiej jakości projektowania dla zrównoważonego rozwoju, w tym dla zmniejszenia emisyjności i wprowadzania gospodarki cyrkularnej.

Działania NEB upowszechniające zrównoważony styl życia, łączące design, ekologię, dostępność społeczną i cenową oraz inwestycje koncentrują się w 4 głównych osiach tematycznych, w odniesieniu do konkretnych miejsc, środowiska sprzyjającego innowacji oraz perspektyw i sposobu myślenia:

- powrót do natury
- odzyskanie poczucia przynależności
- nadanie priorytetu miejscom i osobom, które tego najbardziej potrzebują
- transformacja w stronę długoterminowej wizji, opartej na cyklu życia, odejście od myślenia przemysłowego

Spodziewane rezultaty inicjatywy obejmują trzy sfery – przekształcanie miejsc w praktyce, transformację otoczenia sprzyjającego innowacjom i upowszechnianie nowych znaczeń poprzez edukację i kulturę.

8 Plan działania

8.1 Harmonogramu osiągania celów i wskaźników

W załączniku nr 2 do LSR wskazano harmonogram realizacji zakładanych wskaźników produktu dla poszczególnych przedsięwzięć, a także program, z którego finansowane są przedsięwzięcia. Dla Celów określono wskaźniki rezultatu. Zastosowane wskaźniki pochodzą z katalogów programowych dla PS WPR i dla FEW. Planując harmonogram działania uwzględniono kamienie milowe wskazane poniżej oraz racjonalne obciążenie pracą Biura LGD (organizacja naborów, promocja, szkolenia, organizacja oceny projektów).

Załącznik nr 2 do LSR – Plan działania

8.2 Kamienie milowe

W szczegółowym Planie działania (Załącznik nr 2) oraz Planie wykorzystania budżetu LSR (Załącznik nr 4), uwzględniono kamienie milowe realizacji LSR, które określone zostaną w Umowie o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność zgodnie z §9 Kamienie milowe i korekty finansowe, w tym w odniesieniu do przedsięwzięć współfinansowanych w ramach PS WPR 2023-2027:
~~a) do 30.06.2026 r. – udzielenie wsparcia w wysokości odpowiadającej min. 40% wartości środków zaplanowanych w ramach programu,~~
~~b)~~ - do 31.12.2027 r. – udzielenie wsparcia w wysokości odpowiadającej min. 80% wartości środków zaplanowanych w ramach programu.
Poszczególne etapy wynikają z wymogów unijnych nowej perspektywy finansowej na lata 2021-2027 (2023-2029).

Szczegółowa informacja o planie działania LSR obejmująca harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników LSR znajduje się w załączniku nr 2 – Plan działania, stanowiącym załącznik do LSR. Harmonogram osiągania wskaźników został sporządzony w sposób umożliwiający wywiązanie się LGD z obowiązków wynikających z § 6 projektu umowy o warunkach i sposobie realizacji LSR. Etapy wdrażania LSR będą podobne co do sposobu, sekwencji i intensywności działań, wzajemnie ze sobą powiązanych.

9 Plan finansowy LSR

9.1 Źródła finansowania i plan wykorzystania budżetu

Źródła finansowania LSR wraz ze wskazaniem funduszy EFSI i kwot zostały przedstawione w załączniku nr 3 dla LSR.

Plan wykorzystania budżetu LSR – wykazujący wykorzystanie zakontraktowanych środków w podziale na poszczególne fundusze i lata został przedstawiony w załączniku nr 4 do LSR.

9.2. Powiązania źródeł finansowania z celami LSR

Cele LSR są finansowane z dwóch źródeł: Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027 (Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich) oraz Fundusze Europejskie dla województwa (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego oraz Europejski Fundusz Społeczny Plus)

Cele	Budżet w EUR	Program i fundusz
Cel szczegółowy 1- LGD „Z Nami Warto" dla mieszkańców – Aktywizacja społeczna mieszkańców	~~1 360 000,00~~ **1 374 000,00**	PS WPR (EFRROW)
	769 000,00	FEW (EFS+)
Cel szczegółowy 2 – LGD „Z Nami Warto" dla środowiska – Działania na rzecz środowiska	513 000,00	FEW (EFRR)
	~~90 000,00~~ **65 000,00**	PS WPR (EFRROW)
Cel szczegółowy 3 – LGD „Z Nami Warto" dla tradycji i nowoczesności	~~550 000,00~~ **561 000,00**	PS WPR (EFRROW)

Na operacje realizowane przez jednostki sektora finansów publicznych zostanie przeznaczone nie więcej niż 40% środków LSR.

9.3. Inne źródła finansowania

Na obszarze objętym LSR będą realizowane projekty o charakterze komplementarnym do przedsięwzięć zdefiniowanych w LSR, ich źródła finansowania obejmują itp.: środki własne LGD, środki własne samorządów gminnych i powiatowych, środki budżetu województwa, środki Skarbu Państwa w tym ministerialne programy pomocowe, inne działania poza RLKS z Funduszy Europejskich dla województwa. Środki z Programów skierowanych do organizacji pozarządowych (itp. FIO, programy wdrażane przez fundacje itp.), środki z NFOŚiGW oraz inne źródła.

10 Monitoring i ewaluacja

10.1. System monitoringu i ewaluacji

Opisane w rozdziale I organy Stowarzyszenia, przypisane im zadania i zakresy odpowiedzialność oraz ścieżki podejmowania decyzji składają się na mechanizmy zarządzania LSR. Monitoring i ewaluacja stanowią naturalne elementy tego systemu zarządzania wdrażaniem strategii. LGD dzięki wieloletnim doświadczeniom posiada potencjał instytucjonalny (funkcjonujące organy stowarzyszenia i biuro), osobowy (doświadczeni pracownicy biura oraz członkowie organów) oraz potencjał relacyjny (rozwinięte mechanizmy współpracy w ramach LGD oraz współpracy zewnętrznej itp. z Samorządem Województwa). Te doświadczenia i potencjały umożliwiły LGD opracowanie zasady oraz procedury składających się na system monitoringu i ewaluacji.

Monitoring rozumiany jest jako proces systematycznego zbierania, przetwarzania i analizowania informacji ilościowych i jakościowych na temat stanu realizacji LSR, którego celem jest uzyskanie informacji zwrotnych w zakresie: terminowości realizacji zadań i osiągania produktów oraz danych finansowych. Ewaluacja traktowana jest jako systematyczne badanie i ocena procesu wdrażania LSR zgodnie z wcześniej przyjętymi kryteriami w celu weryfikacji stopnia osiągnięcia celów strategicznych (rezultatów). Monitoring koncentruje się na zarządzaniu operacyjnym, a ewaluacja na procesach strategicznych. System monitoringu i ewaluacji jest gwarantem sprawnej i efektywnej realizacji LSR, jednocześnie stanowi mechanizm zarządzania ryzykiem w ramach LSR.

Biuro LGD odpowiada za opracowanie i funkcjonowanie systemu monitoringu i ewaluacji, a szczegółowe zadania obejmują: koordynację współpracy pomiędzy partnerami, zapewnienie wysokiej jakości doradztwa oraz animacji lokalnej, koordynację działań informacyjno-promocyjnych, pozyskiwanie, agregowanie i analizowanie danych i informacji w zakresie realizacji celów, przedsięwzięć oraz wskaźników LSR, kontrolę zgodności realizacji projektów z harmonogramem oraz zgodności wydatkowanych alokacji z budżetem LSR, przygotowywanie okresowych sprawozdań.
Zarząd LGD odpowiada za osiąganie założonych w LSR celów i rezultatów, zarządzanie strategiczne (w tym finansowe) procesem wdrażania LSR, analizę kluczowych danych monitoringowych i danych ewaluacyjnych oraz za wynikającą z nich ewentualną aktualizację LSR.

Beneficjenci LSR są kluczowym ogniwem w procesie monitoringu, aby zapewnić jego efektywność, będą oni szkoleni i informowani oraz angażowani w doskonalenie tych działań. W procesach monitoringu będą wykorzystywane systemy informatyczne dedykowane FEW oraz PS WPR 2022-2027.

10.2.**Narzędzia monitoringowe**

Kluczowymi narzędziami monitoringowymi będą:
- harmonogram osiągania celów i wskaźników,
- kamienie milowe,
- budżet LSR i plan jego wykorzystania,
- systemy informatyczne obsługujące nabory w ramach PS WPR i FEW,OMIKRON,
- zestawienia prowadzonych konkursów,
- zestawienia zakontraktowanych projektów (poziom ich finansowego i rzeczowego zaawansowania),
- robocze bazy danych prowadzone przez Biuro LGD,
- podsumowania okresowych analiz ryzyka.

10.3. Procesy i kryteria ewaluacji

Założono, że w ramach wdrażania LSR będą realizowane następujące procesy ewaluacyjne:

- ocena bieżąca (on-going) – stanowiąca naturalny element zarządzania projektami oraz całą LSR;
- realizowana w formule przeglądów LSR i analizy danych z monitoringu. W razie potrzeby może ona przyjąć formę raportu okresowego (mid-term);
- ocena końcowa (ex-post) – podsumowująca wdrożenie LSR lub grupy projektów – w zależności od potrzeb.

Działania ewaluacyjne będą prowadzone na bieżąco jako część procesu zarządzania przez LGD. Zakłada się również wykonanie, co najmniej, jednego kompleksowego badania ewaluacyjnego przez podmiot zewnętrzny po osiągnięciu co najmniej 50% zaawansowania finansowego realizacji LSR lub wystąpienia istotnych problemów w realizacji kamieni milowych.

Przedmiotem oceny będzie przede wszystkim stopień osiągnięcia celów (wskaźniki rezultatu), skuteczność osiągania efektów bezpośrednich (wskaźniki produktu), wpływ na rozwój społeczny (w tym włączenie społeczne), trwałość osiąganych rezultatów, zgodność realizowanych konkursów z harmonogramem i budżetem określonym w LSR, skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej, sprawność działania organów i Biura LGD.

Kluczowym elementem w analizach ewaluacyjnych będą beneficjenci. W ramach procesu ewaluacji zostaną zaangażowani mieszkańcy, ich opinie udzielone w badaniach ankietowych będą stanowiły materiał analityczny i pozwolą na ustalenie czy LSR osiągnęła zakładane rezultaty. Będą oni również informowani o wynikach ewaluacji poprzez upublicznienie raportów ewaluacyjnych na stronie internetowej LGD.

Wnioski płynące z raportów ewaluacyjnych będą stanowiły podstawę do ewentualnej aktualizacji LSR.

Dane pozyskiwane poprzez monitoring, a szczególnie ewaluację stanowią podstawę do gromadzenia doświadczeń w procesie organizacyjnego uczenia się i budowania potencjału LGD, jego członków i interesariuszy.

W systemie oceny uwzględnione zostaną, co najmniej poniższe kryteria:

- trafność (odpowiedniość) – pozwala ocenić, w jakim stopniu przyjęte cele odpowiadają realnym potrzebom i są zgodne ze zdiagnozowanymi wyzwaniami;
- wpływ – ocena skutków, jakie wywiera projekt w szerszym otoczeniu;
- efektywność – pozwala ocenić stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych wyników;
- skuteczność – pozwala ocenić stopień realizacji zakładanych celów (czy osiągnięto to, co zaplanowano), skuteczność użytych metod, oraz wpływ czynników zewnętrznych na ostateczne efekty;
- użyteczność – faktyczna użyteczność i konsekwencje podjętych interwencji;
- trwałość – pozwala ocenić, czy pozytywne efekty projektu mogą trwać również po zakończeniu finansowania

11 Wykorzystana Literatura

1. Bazy danych statystycznych: Bank Danych Lokalnych, Bank Danych Regionalnych, Polska w Liczbach,
2. Główny Urząd Statystyczny, Monitor Rozwoju Lokalnego,
3. Europejski Zielony Ład, Komisja Europejska, 2021,
4. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
5. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021, dane cząstkowe, Główny Urząd Statystyczny, 2022,
6. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027,
7. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku
8. Podręcznik OSLO 2018, GUS, Warszawa-Szczecin, 2020,
9. Raport „Polska wieś 2022. Raport o stanie wsi" FDPA, 2022,
10. Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020,
11. Powszechny Spis Rolny 2020, Główny Urząd Statystyczny, 2022
12. Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Pyzdry na lata 2021-2025
13. Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027
14. Strategia Rozwoju Gminy Nekla na lata 2022-2030
15. Strategia Rozwoju Gminy Miłosław na lata 2016-2022
16. Strategia Rozwoju Gminy Kołaczkowo 2015 – 2025

17. Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Żerków
18. Strategia Rozwoju Gminy Nowe Miasto Nad Wartą na lata 2021 – 2030

12 Załączniki do LSR

Załącznik 1: Cele i przedsięwzięcia
Załącznik 2: Plan działania
Załącznik 3: Budżet LSR
Załącznik 4: Plan wykorzystania budżetu LSR

Załącznik 1: Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
Cel szczegółowy 1 – „Z Nami Warto" dla mieszkańców – Aktywizacja społeczna mieszkańców			
~~**1 160 000,00**~~ **1 374 000,00** **PS WPR (EFRROW)**	P.1.1. Rozwój lub doposażenie istniejącej małej infrastruktury publicznej niezbędnej do integracji i aktywizacji lokalnej społeczności	mieszkańcy obszaru LGD	konkurs, projekt grantowy
350 000,00 FEW (EFS+)	P.1.2. Aktywizacja dzieci i młodzieży z obszaru	dzieci i młodzież	konkurs
~~100 000,00 PS WPR (EFRROW)~~ **0,00**			~~projekt grantowy~~
319 000,00 FEW (EFS+)	P.1.3. Aktywizacja seniorów	seniorzy	konkurs
~~100 000,00 PS WPR (EFRROW)~~ **0,00**			~~projekt grantowy~~
100 000,00 FEW (EFS+)	P.1.4.Wsparcie działalności liderów społecznych	liderzy lokalni	konkurs

Cel szczegółowy 2 – „Z Nami Warto” dla środowiska – Działania na rzecz środowiska			
513 000,00 FEW (EFRR)	P.2.1. Rozwój zielonej infrastruktury na obszarze LGD jako przygotowanie do zmian klimatu	mieszkańcy obszaru	konkurs
~~90 000,00~~ **65 000,00** PS WPR (EFRROW)	P.2.2. Kształtowanie świadomości i postaw ekologicznych lokalnej społeczności	mieszkańcy obszaru	~~projekt grantowy~~ konkurs
Cel szczegółowy 3 – „Z Nami Warto” dla tradycji i nowoczesności			
~~150 000,00~~ **90 000,00** PS WPR (EFRROW)	P.3.1. Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych	Rolnik albo małżonka rolnika albo domownik z małego gospodarstwa rolnego	konkurs
~~350 000,00~~ **406 000,00** PS WPR (EFRROW)	P.3.2. Propagowanie i zachowanie dziedzictwa lokalnego oraz budowanie lokalnej tożsamości	mieszkańcy obszaru	konkurs
~~50 000,00~~ **65 000,00** PS WPR (EFRROW)	P.3.3. Wdrażanie innowacyjnych form edukacji, działań dla rozwoju obszaru lub jego mieszkańców z wykorzystaniem nowoczesnych technologii lub nowatorskich rozwiązań	mieszkańcy obszaru	~~projekt grantowy~~ konkurs

Załącznik 2: Plan działania

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.1.	**Cel szczegółowy 1 - „Z Nami Warto" dla mieszkańców – Aktywizacja społeczna mieszkańców**													
P. 1.1. Rozwój lub doposażenie istniejącej małej infrastruktury publicznej niezbędnej do integracji i aktywizacji lokalnej społeczności	Wskaźnik produktu – liczba obiektów – szt.	0	0	~~10~~ 0	~~42~~ 0	~~7~~ 11	~~71~~ 65	7	100	0	0	0	0	PS WPR
	Wskaźnik produktu – liczba operacji własnych LGD -szt.	0	0	0	0	0	0	1	100	0	0	0	0	PS WPR
P.1.2. Aktywizacja dzieci i młodzieży z obszaru	Wskaźnik specyficzny programowy PROG-FEW4I-P1 Liczba inicjatyw w zakresie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego	0	0	0	0	3	43	4	100	0	0	0	0	FEW
	~~wskaźnik produktu- liczba operacji – szt.~~	~~0~~	~~0~~	~~0~~	~~0~~	~~0~~	~~0~~	~~5~~	~~50~~	~~5~~	~~100~~	~~0~~	~~0~~	~~PS WPR~~
P.1.3. Aktywizacja seniorów	Wskaźnik specyficzny programowy PROG-FEW4I-P1 Liczba inicjatyw w zakresie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego	0	0	0	0	3	43	4	100	0	0	0	0	FEW
	~~wskaźnik produktu- liczba operacji – szt.~~	~~0~~	~~0~~	~~0~~	~~0~~	~~0~~	~~0~~	~~5~~	~~50~~	~~5~~	~~100~~	~~0~~	~~0~~	~~PS WPR~~
P.1.4.Wsparcie działalności liderów społecznych	Wskaźnik specyficzny programowy PROG-FEW4I-P1 Liczba inicjatyw w zakresie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego	0	0	0	0	1	50	1	100	0	0	0	0	FEW

PROG-FEW4I-R1 – Wskaźnik rezultatu bezpośredniego – Liczba gmin, które zostały objęte inicjatywą w zakresie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego/ dotyczy P.1.2.	0		0		**7**		**7**		0		0		FEW
PROG-FEW4I-R1 – Wskaźnik rezultatu bezpośredniego – Liczba gmin, które zostały objęte inicjatywą w zakresie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego/ dotyczy P.1.3.	0		0		**7**		**7**		0		0		FEW
PROG-FEW4I-R1 – Wskaźnik rezultatu bezpośredniego – Liczba gmin, które zostały objęte inicjatywą w zakresie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego/ dotyczy P.1.4.	0		0		**7**		**7**		0		0		FEW
Wskaźnik rezultatu R.27 – Liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystawania do niej – liczba operacji /dotyczy P.1.1.	**0**		**0**		**0**		**6**		**0**		**0**		PS WPR
Wskaźnik rezultatu – R-41 – Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR – liczba mieszkańców-/dotyczy P.1.1.			**0**		**0**		**0**		**1000**		**0**		PS WPR
~~Wskaźnik rezultatu R.42 – Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego – liczba osób / dotyczy P.1.2.~~	~~0~~		~~0~~		~~0~~		~~125~~		~~300~~		~~100~~		~~PS WPR~~
~~Wskaźnik rezultatu R.42 – Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego – liczba osób / dotyczy P.1.3.~~	~~0~~		~~0~~		~~0~~		~~25~~		~~20~~		~~0~~		~~PS WPR~~
C. 2	**Cel szczegółowy 2 – „Z Nami Warto” dla środowiska – Działania na rzecz środowiska**												

P.2.1. Rozwój zielonej infrastruktury na obszarze LGD jako przygotowanie do zmian klimatu	Wskaźnik produktu (RCO026) Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu – szt.	0	0	0	0	**7**	**100**	0	0	0	0	0	0	FEW
P.2.2. Kształtowanie świadomości i postaw ekologicznych lokalnej społeczności	wskaźnik produktu- liczba operacji – szt.	0	0	0	0	**4** 0	~~**100**~~ 0	~~0~~ **4**	~~0~~ **100**	0	0	0	0	PS WPR
Wskaźnik rezultatu RCR095 ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury – osoby / dotyczy P.2.1.		0		0		**0**		**4000**		**0**		**0**		FEW
Wskaźnik rezultatu R.27 – Liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystawania do niej – liczba operacji /dotyczy P.2.2.		0		0		**4** **0**		~~**0**~~ **4**		**0**		0		PS WPR
C.3.	**Cel szczegółowy 3 – „Z Nami Warto” dla tradycji i nowoczesności**													

P.3.1. Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych,	wskaźnik produktu - liczba wspartych małych gospodarstw – szt.	0	0	**0**	**0**	~~6~~ 3	**100**	0	0	0	0	0	0	PS WPR
P.3.2. Propagowanie i zachowanie dziedzictwa lokalnego oraz budowanie lokalnej tożsamości	wskaźnik produktu- liczba operacji - szt.	0	0	0	0	**4**	**100**	**0**	**0**	0	0	0	0	PS WPR
P.3.3. Wdrażanie innowacyjnych form edukacji, działań dla rozwoju obszaru lub jego mieszkańców z wykorzystaniem nowoczesnych technologii lub nowatorskich rozwiązań	wskaźnik produktu- liczba operacji - szt.	0	0	0	0	~~4~~ 0	~~100~~ 0	~~0~~ 4	~~0~~ 100	0	0	0	0	PS WPR
Wskaźnik rezultatu R.39 - Liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR - liczba przedsiębiorstw rolnych / dotyczy P.3.1.		0		**0**		~~6~~ 3		**0**		0		0		PS WPR
Wskaźnik rezultatu – R-41 – Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR – liczba mieszkańców ~~/~~ **dotyczy** -P.3.2.		0		0		0		**500**		**0**		0		PS WPR

Wskaźnik rezultatu R.1PR - Liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy (…) by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami - liczba osób/ dotyczy P.3.3.	0		**0**		**0**		~~**50**~~ **70**		~~**20**~~ **0**		**0**		PS WPR

Załącznik 3: Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	**Program/Fundusz**			**Środki ogółem (EUR)**
	PS WPR	**EFRR***	**EFS+***	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	**2 000 000,00**	**513 000,00**	**769 000,00**	**3 282 000,00**
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	**462 500,00**	**118 656,90**	**177 869,70**	**759 026,60**
Razem	**2 462 500,00**	**631 656,90**	**946 869,70**	**4 041 026,60**

** Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.*

*** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0".*

Załącznik 4: Plan wykorzystania budżetu LSR

Fundusz	Środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE +krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE +krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE +krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE +krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE +krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFRROW	0	0	**0**	**0**	~~**1 425 000,00**~~ **0**	~~**71,25**~~ **0**	~~**375 000,00**~~ **1 750 000,00**	~~**90**~~ **87,5**	~~**200 000,00**~~ **250 000,00**	**100**	**0**	**0**	0	0
EFS+	0	0	**0**	**0**	**769 000,00**	**100**	0	0	0	0	0	0	0	0
EFRR	0	0	~~**0**~~	**0**	**513 000,00**	**100**	0	0	0	0	0	0	0	0
RAZEM	0	0	**0**	**0**	~~**2 707 000,00**~~ **1 282 000,00**	~~**82,48**~~ **39**	~~**375 000,00**~~ **1 750 000,00**	~~**93,9**~~ **92,3**	~~**200 000,00**~~ **250 000,00**	**100**	~~0~~	~~0~~	0	0